

III RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 77 (43).**

1927. a.

III Riigikogu koosolek 29. aprillil 1927. a.
kell 17.

Kokku on tulnud 92 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis; Riigivanem **J. Teemant**,
sõjaminister **N. Reek**, siseminister **J. Hüner-
son**, rahaminister **L. Sepp**, haridusminister
J. Lattik, teedeminister **A. Kerem**, välis-
minister **F. Akel**, töö-hoolekandeminister
J. Masing, kaubandus-tööstusminister **K. Kor-
nel**.

P ä e v a k o r d :

1. Rahaseadus — III lugemisel.
 2. Riigikassatähtede ja vahetustähtede emis-
siooni lõpetamise seadus — III lugemisel.
 3. Eesti Panga põhikiri — III lugemisel.
 4. Välislaenu seadus — III lugemisel.
 5. Maaseaduse täiendamise ja muutmise
seadus nr. 2 — III lugemisel.
 6. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi
seadus — II lugemisel.
 7. Palga alammäära seadus — sotsiaalko-
misjoni ettepanek.
 8. Uute linnade tuluallikate suurendamise
ajutine seadus — omavalitsuse komisjoni ette-
panek.
 9. Eluaseme seadus — maakomisjoni ette-
panek.
 10. Riigi majapidamise aruande komisjoni
esitis riigikontrolöri aruande kohta o.-ü. „Reva-
lise“ asjas.
 11. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja
rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus —
rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
 12. Lindudekodu asutamise seadus Kures-
saare linna piiris asuvas „Väikeses lahes“ —
üldkomisjoni ettepanek.
 13. Välismaalastele teenistusloa-andmise
seadus — üldkomisjoni ettepanek.
 14. Rahukohtu trahviseaduse täiendamise
seadus — üldkomisjoni ettepanek.
- Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**,
pärast abiesimees **R. Penno**.
- Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**,
vahepeal sekretär **M. Juhkam**.
- Koosolek algab kell 17.18 min.

1. Päevakorra Juhataja **K. Ein-
täiendamine. bund**: Avan Riigikogu
koosoleku. Päevakord on
Riigikogu poolt määratud. Punkt 4. — välis-
laenu seadus — on II lugemisel, mitte III;
samuti punkt 5. — maaseaduse täiendamise ja
muutmise seadus nr. 2 — on II lugemisel,
mitte III. Päevakorra kohta on esitatud järg-
mised ettepanekud: 1) rkl. Grigorjev'ilt —
võtta esimeseks punktiks komisjonide täienda-
vad valimised. Samasisuline ettepanek on
rkl. Anderkopp'ilt. 2) rkl. Hasselblatt'ilt,
päevakorra-punkt 4. — välislaenu seadus —
II lugemisel võtta esimeseks punktiks, see
tähendab, nüüd teiseks punktiks — pärast
komisjonide täiendavaid valimisi. Asun rkl.
Grigorjev'i ettepaneku hääletamisele. (H ä ä-
l e t a t a k s e.) Nähtava enamusega
on ettepanek vastu võetud. Asun
rkl. Hasselblatt'i ettepaneku hääletamisele.
(H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtava enamuse-
ga on ettepanek vastu võetud.
Seega on päevakord kindlaks määratud.

2. Komisjonide Vene rahva ühendatud
täiendavad va- Riigikogu rühma ja Balti-
limised. Saksa erakonna nimekirja
järgi valitud Riigikogu liik-
mete nimel on Riigikogu liikmetelt Baranin'ilt
ja Hasselblatt'ilt ettepanek, valida maakomis-
joni rkl. Baranin'i asemele rkl. Grigorjev.
Tööerakonna Riigikogu rühma juhatause nimel
on Riigikogu liikmetelt Schulbach'ilt ja Kaar-
nalt ettepanek, valida: 1) põhiseaduse muut-
mise seaduse komisjoni rkl. Tammann, 2)
üldkomisjoni rkl. Anderkopp'i asemele rkl.
Tammann ja 3) kodukorra komisjoni rkl.
Anderkopp. Kavatsen hääletada kõik kandidaa-
did korraga. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähta-
va enamusega on ettepanekud
kandidaadid vastavatesse ko-
misjonidesse valitud.

3. Välislaenu R a h a s e a d u s t e
seadus — II lu- erikomisjoni aru-
gemisel. andja **V. Hassel-
blatt** (loeb): Välislae-
nu seadus.

K. Ast (stp): Väga austatud härrad Riigikogu liikmed! Sotsialistliku rühma seisukoht välislaenu seaduse eelnõu kohta on avaldatud juba selle eelnõu esimesel lugemisel. Meie ei

saa pooldada välislaenu seadust peamiselt kolmel põhjusel. Esiteks juba vormilistel põhjustel, kuna see seaduseelnõu küllaldaselt ei näi kokkukõlas olevat meie põhiseadusega. Põhiseadusega on antud välislaenude tegemise üle otsustamine Riigikogu kätte. Ka selle seaduseelnõu § 1 ütleb küll, et valitsust volitatakse tegema välislaenu Genfis 8. detsembril 1926. a. tehtud ja 10. detsembril 1926. a. allakirjutatud protokollis ettenähtud suuruses ja tingimustel. Kuid kahjuks ei ole need tingimused, mis seal vastavates protokollides alla kirjutatud, sedavõrt täpsed ja üksikasjalised, et nad Riigikogule võimaluse annaksid otsustada välislaenu tegemise küsimuse niivõrt teadlikult, nagu see vastaks meie põhiseaduse mõistele terves ulatuses. Teatud hulk välislaenu tingimusi on muidugi nende allakirjutatud protokollidega antud, aga siiski jääb veel suur hulk sisuliselt väga tähtsaid asjaolusid Riigikogule teadmatuks. Sellepärast leiame, et välislaenu seadus antud kujul ei ole küllaldaselt põhiseaduse pärane, ja oleme nii juba vormilistel põhjustel sunnitud sellele seaduseelnõule vastu vaidlema.

Üldse ei ole see õige ka pretседendi loomise mõttes, et meie valitsust nii suurte volitustega varustaksime. Käesoleval juhtumisel tuleb siia veel lisakaalumine juurde. Nimelt ei või meie arvates juttu olla, et just praegust Vabariigi Valitsust nii suurte volitustega varustataks. Sarnaste volituste nõutamiselega oleks tohtinud rahvaesituse ette astuda valitsus, kellel maa ja rahva ees täielik ja vastuvaidlemata usaldus, mida aga praeguse valitsuse kohta öelda ei saa. Kui see valitsus on osanud endale teatud poliitiliste võtetega kindlustada Riigikogus vormiliku enamuse, siis ei ole sel valitsusel ometi sisulist enamust Eesti vabariigi kodanikkude ees. Valitsus peaks ise seda väga hästi teadma ja oleks pidanud käesoleval korral sellest tarvilikud järeldused tegema. Valitsus nõutab endale suuremaid volitusi, kui ta poliitiliselt kanda jaksab.

Agaga ka sisulistel, väga rasketel sisulistel kaalumistel oleme sunnitud välislaenu seaduse vastu olema. Meie ei saa pooldada laenu tegemist igasugustel tingimustel. Siin aga — nagu meie eelmiste seaduseelnõude, muuseas Eesti Panga põhikirja arutamisel nägime — on laenu saamine seotud sarnaste tingimustega, mis Eesti Pangale kahjulikud. Kuna välislaenu tegemist seotakse uue Eesti Panga põhikirjaga, mis meile sootu vastuvõtmatu, siis muutub ka välislaenu ise antud olukorras vastuvõtmatuks. Meie ei eita põhimõttelikult laenu tegemist. Meie leiame, et kapitalivaeses maas, nagu seda on Eesti, välislaenu tulus võib olla riigimajandusele, kui seda tarvitatakse kaubanduse ja tööstuse

ülesehitamiseks ja mõneks muuks tulusaks otstarbeks. Kuid lugu ei ole Eesti majandusega ometi veel nii halb, et meie igal tingimusel peaksime välislaenu hankima, ka siis, kui tingimused, mis meile ette pannakse, alandavatena tunduvad.

Kolmandaks peame põhjendatuks praeguse välislaenu seaduseelnõu vastu olla veel sel põhjusel, et Vabariigi Valitsuse ja rahaministri poolt meile ei ole üksikasjalikku kava esitatud, kuidas ja milleks välislaenu mõeldakse kasutada. Meie saame aru, et välislaenu tarvilik on, kui sellega tahetakse meie rahandusele kindlat ja püsivat alust luua, aga välislaenu ei kasutata mitte ainult emissioonipanga aluste kindlustamiseks, vaid nagu mitmel puhul rahaministri suust kuulsime ja ka teiste ametlikult poolt esitatud seletuste kaudu teame, tahetakse välislaenu peale muu ka veel selleks kasutada, et ette võtta krediteerimist mitmesugustel aladel. Muuseas kutsutakse selle laenu abil ellu uus pank. Meil puudub kindlustus, et loodetavat välislaenu ei kasutata sama poliitika teostamiseks ja sama kahjulikult, nagu seda on tehtud Eesti Panga krediitidega. Võib olla on see osa välislaenu summast, mis emissioonipanga kätte läheb, kõige rohkem kindlustatud ebamajandusliku ärakasutamise vastu. Panga põhikirja uuendusel pakub selleks mõningaid kindlustusi. Üldiselt teame aga, et uue põhikirja juures panga juhtimine täielikult sellest oleneb, kelle kätte läheb panga juhatuse ja panga nõukogu. On võimalik ajada pangas äärmist riigile kahjulikku majanduspoliitikat, mida meie kardame. Mitte meie võimuses ei seisa, niikaua kui püsib praegune valitsus ja valitsuse taga praegune koalitsioon, ära hoida neid auke, missugused Eesti Pangas tekkida võivad.

Mis aga puutub uude loodavasse pankasse, siis ei ole meil kõige üldisemalgi kujul teada, kuidas ja mis otstarbeks see pank tahetakse ellu kutsuda. Ei saa selle tulevase tegevuse kohta praegusel silmapilgul midagi öelda. Kardame väga, et kui samad ringkonnad mõjule jäävad, kes omal ajal, alles väga lähedas minevikus, Eesti Pangas lõpmatu halba ja õnnetu osa etendasid meie rahvamajandusele, — siis ühel heal päeval tagasi vaadates näeme, et need summad, mis saadud välislaenu, on ära kasutatud sama ebaproduktiivselt ning maksumaksjatel kodanikkudel jääb vaid üle oma tasku kulul ja oma tarvete kärpimise teel laenu tasuma hakata. Praegu valitsev koalitsioon on soomustanud ennast igapidi, on igale poole, kõigile esikohtadele toppinud oma inimesed, on võtnud isegi opositsioonilt ära selle õiguse, mida Eesti kogu oma kestuse ajal on tunnustanud, nimelt kontroleerimise õiguse. Ta on ennast osanud

soomustada ja vilistab igal võimalikul juhtumisel opositsiooni peale. Kuna see koalitsioon on näidanud ainult oskust endale majanduslikke soodustusi välja tingida, on osanud ainult soojade kohtade eest oma pooldajatele ja lähedalseisjatele hoolitseda, siis ei ole meil loomulikult mingisugust usku, et praeguse koalitsiooni valitsus ja ta seljataga seisvad rühmad ausalt ja tululikul meie majandusele välislaenu kasutaksid. Ja kuna meil just välislaenu tululiku kasutamise kohta kindlustused puuduvad, ei saa meie selle laenu tegemiseks volituste andmise poolt hääletada.

Rahaminister L. Sepp: Väga austatud rahvaesitajad! Üksikäsjalikkudel vaidlustel pööran ma tagasi vormilise külje peale ja püüan näidata, et käesolev seadus meie põhiseaduse vastu ei käi ega ka üldse finantsteooria vastane ei ole. Siin tahaksin ma öelda, et valitsuse arvates ei või käesolev seadus pretsedendiks olla mingisuguse järgneva riigilaenu suhtes. See on eriline aktsioon, mis ette võetakse rahvasteliidu kaasabil ja laenu aidatakse läbi viia rahvasteliidu ekspertide poolt.

Edasi deklareerin ma valitsuse nimel, et valitsus ei taha saadud volitust sarnaselt kasutada, et ta otsustavaid samme astub ilma rahvaesituse teadmata. Kui rahvaesitus valib või volitab erikomisjoni, siis informeeritakse seda komisjoni täiesti kavatsustest, kuidas võimalik laenu teha ja andmetest, mis sellel alal on ja ilma selle komisjoni lõplikkude tingimuste heaks kiitmata ei kirjuta valitsus ühelegi laenulepingule alla. See laenu volituse seadus on vormiline volitus, ja just välisasjatundjad on teatanud härra kindral Laidoner'i läbi, keda ma palusin Genfis selle üle läbi rääkida, kui ka minule kirjalikult, et niisugune volitus tarvilik on, kuna vastasel korral niisugustel läbirääkimistel raskused tekivad. Vabariigi Valitsus kavatseb seda ainult kui vormilist volitust kasutada, sisulikul aga, nagu ma juba tähendasin, tahab talitada ja toimetada Riigikogu komisjoniga täies kontaktis.

A. Anderkopp (töer): Austatud Riigikogu liikmed! Iga välislaenu tegemise juures on eestkätt tähtis see, milleks laen tehakse, kuidas seda laenu kasutada kavatakse ja mis jaoks. Nende põhiküsimuste otsustamiseks on meie rühm teatava kindla seisukoha võtnud. Need seisukohad on meie rühma poolt ka praeguse Vabariigi Valitsuse juhtivatele jõududele teatavaks tehtud. Vabariigi Valitsuse poolt on nende meie soovide kohaselt rahaminister Riigikogu koosolekul esinenud sellekohase lähema ülevaatega laenu tarvitamise viisi ja kindlustuste kohta, mis peavad tagama laenu

otstarbekohase tarvitamise. Kõik need seisukohad võeti Riigikogu poolt üksmeelselt vastu, millest meie rühm on järeldada tohtinud, et mitte ükski see rühm, kes need nõudmised üles seadis, vaid ka teised, kes valitsuse selja taga seisavad, nendega nõus olnud ja neid omaks võtta tahavad. Sellepärast ja neil eeldustel, on meie rühm võimalikuks leidnud öelda juba selle eelnõu esimesel lugemisel, et tema seda välislaenu niisuguseks otstarbeks ja niisuguse tarvitamisviisi juures toetab.

Vormi poolest on aga käesolev seadus niisugune, mis kindlat rahuldust ei paku. Meie kuulsime rõõmuga teadaande rahaministri poolt, kus ta ütles, et Vabariigi Valitsus, kui ta lõplikult neid laenu tingimusi alla kirjutama hakkab, ei taha astuda enne lõplikku sammu, kui selleks pole nõusolekut saanud Riigikogu kompetentselt asutuselt, Riigikogu komisjonilt, kusjuures Vabariigi Valitsus oma peale kohustuse võttis läbirääkimiste käigust, niipalju kui see rahvaesitusele huvi võiks pakkuda, komisjoni informeerida. Meie võtsime selle teate heameelega vastu. Aga ei saa tähendamata jätta, et see komisjoni informeerimine ei täida seda nõuet, mida põhiseaduse paragrahv 52. ette näeb, kus laenutegemine Riigikogu kätte jäetakse. Meie saame sellest põhiseaduse paragrahvist nii aru, et siin Riigikogu oma otsuse peab andma kõigi tingimuste kohta. Sellekohase paranduse tahame meie ka oma rühma poolt teha seaduse § 2. juurde, aga pidasime tarvilikuks juba nüüd pealkirja juures selle peale tähelepanu juhtida, et see üheks tingimuseks on, et Riigikogu enamusel tarvilik lõppsõna on laenutegemiseks, ilma milleta seaduseelnõu meile vastuvõetav ei saa olla.

Juhataja K. Einbund: Hääletamisele tuleb seaduseelnõu pealkiri. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu pealkiri vastu võetud.

Aruandja V. Hasselblatt (loeb):

„§ 1. Vabariigi Valitsust volitatakse tegema välislaenu Genfis 8. detsembril 1926. a. tehtud ja 10. detsembril 1926. a. allakirjutatud protokollis ettenähtud suuruses ja tingimustel.“

Siin on eksikombel sisse võetud „8. detsembril 1926. a. tehtud ja“, nimelt kustutati komisjonis need sõnad maha, nii et paragrahvi jäi ainult tähtaeg, millal protokoll alla kirjutati. Teen ettepaneku, need sõnad välja jätta, mis ka komisjonis otsustati.

Juhataja K. Einbund: Aruandjalt on ettepanek, § 1. kustutada sõnad „8. detsembril 1926. a. tehtud ja“. Aruandja ühineb ettepanekuga. Hääletamisele tuleb § 1 ühes aru-

andja parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja V. Hasselblatt (loeb):

§ 2. Vabariigi Valitsusele antakse õigus kindlaks määrata § 1. nimetatud protokoll artikkel I § 4. ettenähtud ja rahvasteliidu finantskomitee poolt eriti nimetatud isiku poolt heakskiidetud laenu tingimused, emissiooni kursi, intresside kõrguse, amortisatsiooni, anniteedi summa, mis laenu intresside ja amortisatsiooni maksmiseks tarvilik, samuti laenu emiteerimise, läbirääkimise ja üleandmise kulud.

M. Kurtschinsky (vn): Господа народные представители. Я хочу повторить предложение, которое было внесено мною при первом чтении этого законопроекта.

Та формулировка, которая придана ст. 2, чрезвычайно ограничивает право парламента, предоставляя разрешение всех экономических и технических вопросов, связанных с заключением займа, усмотрению правительства. С точки зрения парламента, подобное самоограничение нецелесообразно.

Ведь если мы решаем приемлемость какого-нибудь займа, не определяя его подробностей, то это — то же самое, как если бы я принципиально согласился купить дом, не определяя подробных условий покупки. Впоследствии, может быть, когда бы я узнал подробности заключенной сделки, я пришел бы к решению, что покупка, сама по себе желательная, в таких условиях оказывается неприемлемой.

Так и с займом. Заем сам по себе желателен, но одно дело необходимость и желательность займа, а другое дело — форма, в которую он выльется. Так есть целый ряд важных вопросов, с которыми этот заем соединен: эмиссионный курс, вопрос о том, как будет проведено погашение займа, возможность или невозможность конверсии. Это все вопросы весьма важные. Чрезвычайно желательно дать парламенту возможность высказаться по этому вопросу.

Конечно, самое заключение займа отнесется к компетенции исполнительной власти, а не законодательной. Так это имеет место везде, так и у нас. Однако, это не исключает роли парламента в определении условия, на которых должен быть заключен заем. Когда Государственное Собрание выскажет свои пожелания, министр финансов сможет их про-

вести на практике. Иной образ действия, заключающийся в том, чтобы только предоставить правительству полномочия, но не давать ему никаких указаний, дать ему полный простор — давать министру финансов *carte blanche* в этом вопросе, было бы неудачно; по моему мнению, даже не желательно с точки зрения самого министра финансов. Ведь если министру финансов даны сколько-нибудь определенные директивы со стороны парламента, то с него снимается известная часть ответственности за результаты его деятельности. Если же наоборот парламента не формулирует подробностей займа, и условия последнего не будут удачны, то можно всегда поставить министру финансов укор, почему он согласился на такой-то курс, на такие то дополнительные условия, которые потом кажутся не желательными. Так что намечание определенных и более подробных линий, заключения займа, имеет в виду два момента: с одной стороны — охрану интересов парламента, с другой же стороны — создание более благоприятной почвы для деятельности самого министра финансов. Я не говорю этим, что мы должны совершенно определенно сказать, что заем должен быть заключен непременно на такой то срок, непременно по такому то курсу, итд., то есть установить совершенно подробно все его определенные детали. Мы можем только определить границы „от“ и „до“, в пределах которых должен оставаться министр финансов, действуя по линии, намеченной парламентом. Намечание этих границ парламентом и должно явиться задачей, конечно, не пленума, а особой комиссии, включающей в себе наиболее подготовленных для такого дела лиц из состава парламента со включением некоторых представителей правительства.

Мое предложение, которое я имел честь сделать и которое повторяю теперь, заключается в том, чтобы передать законопроект о заключении внешнего займа в особую, специальной комиссии, из 10 членов, избранных не по принципу представительства партии а по степени их подготовленности к решению данного вопроса. Эти члены совместно с министром финансов, — к этому делу может быть привлечен и государственный контролер — должны наметить основные границы и линии, по которым министр финансов должен вести переговоры по заключению займа. После выяснения на месте положения дел, министр по телеграфу изве-

щает комиссию о возможных условиях по заключению займа. Я предполагаю, что заседания комиссии — экстренные, закрытые и отчеты о деятельности комиссии не публикуются, так что гарантируется необходимая тайна обсуждения.

И так, министр финансов извещает эту комиссию по телеграфу, комиссия обсуждает имеющиеся предположения и со своим заключением делает о них доклад парламенту. Если заключение комиссии по этому поводу благоприятное, то парламент только утверждает сделанные предложения и сообщает об этом министру финансов для исполнения. Может быть, было бы целесообразно и более соответственно охране конституционных прав народного представительства предоставить все вообще вопросы заключению займа ратификации парламента, но это представляется трудно осуществимым. У нас в этом отношении условия не слишком благоприятные для того, чтобы можно было очень затягивать решение вопроса. Нет презумпции, что со всех сторон будут к нам сыпаться предложения займа, поэтому было бы желательно признать, что министр финансов может решить вопрос на месте на основании тех общих директив, которые им получены заблаговременно от комиссии. При таких условиях министр финансов сообщил бы результаты своих переговоров комиссии только для сведения, а она в порядке информации доложила бы их парламенту.

Против аналогичного моего предложения при первом чтении раздавались некоторые возражения. Так депутат Гассельблатт, к мнениям которого я отношусь с большим уважением, но с которыми в данном случае согласиться не могу, указал на то, что парламент не должен решать специальных вопросов по существу, а что мы должны решать вопросы только с точки зрения их политического значения. Это должно быть так особенно потому, что в составе парламента нет достаточного количества специалистов по отдельным вопросам. Это, правда, новый, но совершенно неправильный взгляд, потому, что если стать на такую точку зрения, то парламентская деятельность должна была бы сократиться до минимума. Конечно, в парламенте нет полного состава специалистов по всем вопросам, но это не исключает их обсуждения, ибо в нужном случае парламент всегда может обращаться к сведующим лицам со стороны.

По поводу данного вопроса, например, тот же депутат Гассельблатт сказал, что в парламенте едва ли за исключением меня, найдутся специалисты по финансовым вопросам. Я очень благодарен господину Гассельблатту за его высокую оценку моей подготовленности, но думаю, что в нашем парламенте найдется целый ряд лиц, подготовленных для решения этого рода проблем. Если же думать так, что только одни специалисты имеют право решать специальные вопросы по существу, то мы не могли бы, конечно, рассматривать и бюджета. Бюджет ведь тоже составляется специалистами. Однако мы не ограничиваемся только формальной его стороной, мы все законопроекты, как и бюджет, рассматриваем по существу. В данном случае, например, те вопросы, которые связаны не с экономическими, а больше с техническими последствиями займа, могли бы, конечно, быть рассмотрены при помощи специалистов, привлеченных со стороны, своего рода экспертов.

Поэтому мое предложение заключается в следующем: § 2. этого законопроекта изложить в такой редакции:

1. Передать законопроект о внешнем займе в специальную комиссию из 10 членов, которая должна наметить в виде определенных рамок экономические и технические условия, на которых может быть заключен заем и

2. После определения в этих границах фактических условий займа, министр финансов извещает о них комиссию, которая со своим заключением сообщает их парламенту для его осведомления.

Вот мое предложение, которое несколько гарантирует права парламента в определении характера и условий займа.

Juhataja K. Einbund: Rkl. Kurtschinskylt on ettepanek, § 2 võtta järgmises redaktsioonis:

„1. Välislaenu küsimus anda kümnest liikmest koosnevasse erikomisjoni, kes kindla raamina määraks kindlaks majanduslikud ja tehnilised tingimised, mille alusel valitsus laenu teeb.

2. Niipea kui komisjoni poolt kindlaks määratud tingimiste piirides on selgunud tegelikud tingimised välislaenu tegemiseks, teatab rahaminister nendest traaditeel erikomisjonile, kes nemad ühes oma heaksarvamisega esitab Riigikogule teadmiseks.“

A. Anderkopp (töer): Austatud Riigikogu liikmed! Nende mõtete kohaselt, mis mul

au oli seaduse pealkirja juures ette kanda, teen ettepaneku, lugeda § 2. algus järgmiselt: „Vabariigi Valitsusele antakse õigus Riigikogu nõusolekul kindlaks määrata...“ jne. Tähen- dab, ainult kaks sõna „Riigikogu nõusolekul“ juurde panna.“

Rahaminister L. Sepp: Härra profes- sor Kurtschinsky ettepaneku kohta võin öelda, et ta sisuliselt vastuvõetav on. See on just see, mis ma deklareerisin ja mis ma teatasin, et valitsus kõigepealt komisjoniga üheskoos kind- laks teeb tegevuse kava. (Vaheühüte A. Anderkopp'i, tões poolt.) See on ju teine para- grahv. Ma olen sisuliselt päris ühel arvamisel, kuid maha kustutada maksev paragrahv ja üles võtta uus rkl. Kurtschinsky poolt ette- pandud paragrahv oleks võimatu, sest siis ei oleks ühtki volitust. Sest Riigikogu komis- jon ei ole sarnane asutus, kes välismaale voli- tusi saaks anda. Siin võib jutt olla ainult sel- lest, kas Riigikogu ratifitseerib laenulepingu või Vabariigi Valitsus. Sellepärast pean ma kah- juks rkl. Kurtschinsky ettepaneku vastu olema vormiliselt. Ma vaidlen ka härra Anderkopp'i ettepaneku vastu, sest siis minu arvates ei ole üldse mingisugust volitust tarvis. Valitsusel on alati õigus seaduseelnõu kokku seada ja Riigikogule kinnitamiseks esitada. Selleks ei ole volitust tarvis. Ma tähendasin juba enne, et kui valitsus tahab välja astuda sel alal kui kindel kontragent, siis peab tal kindel volitus olema. Seda volitust tal aga ei oleks, kui härra Anderkopp'i ettepanek vastu võetaks. Soovit- an omalt poolt, et § 2. vastu võetaks sel kujul, nagu ta komisjonis vastu võeti. Kui siiski peaks arvamisele tuldama, et mingisugune erand veel tarvilik on üles seada, siis võiks sellest rääkida. Finantsteooria näeb ette, et välislaenu üksikud tundemärgid võivad ära tähendatud olla, nagu nominaal protsent, laenu pikkus jne. Need alused võiksid olla ära tähen- datud, kuid juba finantsteooria õpetab, et väljalaske kurssi kuidagi küll ette seadusand- likult kindlaks määrata võimalik ei ole. Sel- lepärast vaidlen härra Kurtschinsky ettepaneku vastu, kui ta seletab, et kursi võib kindlaks määrata, ja see on kindlasti vastu põhimõtetele, mis härra professor oma õpilastele õpetab. Kuid üldisi tundemärke võiks seadusesse üles võtta, aga ma ei leia, et see seisukorda muudaks. Tagajärg oleks aga, et sellega raskendaksime oma Vabariigi Valitsuse tegevust. Siis öel- dakse meile, mis jaoks teie kauplete, kui teil on palju halvemad tingimused juba seadu- sega lubatud vastu võtta. Psühholoogiliselt võiksid siin raskused tekkida. Ettepanud pa- randused ei ole Vabariigi Valitsusele vastu- võetavad.

Juhataja K. Einbund: Rkl. Ander- kopp'ilt on ettepanek, § 2. algus lugeda järgmi- selt: „Vabariigi Valitsusele antakse õigus Riigi- kogu nõusolekul kindlaks määrata...“ jne., see tähendab, esimeses reas sõnade „õigus“ ja „kindlaks määrata“ vahele võtta „Riigikogu nõusolekul“. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja V. Hasselblatt: Mis puu- tub sellesse ettepanekusse, mis rkl. Kurt- schinsky tegi, siis olen sisuliselt selle kohta esimesel lugemisel seisukoha võtnud. Pärast vormuleerimist leian, et see ettepanek vaevalt võiks vastuvõetav olla järgmistel põhjustel: esiteks antakse õigus välislaenu kindlaks mää- rata kümneliikmelisele komisjonile, kes selle küsimuse läbi vaatab ja sellest Riigikogule teatab. Selle ettepaneku vastuvõtmisega loo- buks Riigikogu selle küsimuse arutamisest ja annaks üle kümneliikmelisele erikomisjonile. See ei ole kokkukõlas Genfi protokolliga, sest siin on ära jäetud rahvasteliidu usaldusmehe nõusolek tingimuste kohta.

Mis puutub minu kui aruandja poolt teh- tud märkusesse, et Riigikogu liikmed ei või sisuliselt eriteadlastena neid küsimusi arutada, siis see mõte, härra professor, ei ole uus, vaid ümberpöörduvalt, ta on vana. Ka on härra pro- fessoril teada, et mitmetes riikides katsutakse teha „Fach-parlamente“, kus eriteadlased neid küsimusi arutavad. Peale selle on poliitilised parlamendid. Meil on see tendents kasvamas, et meie majanduslikke küsimusi maksimumis Riigikogus ei arutata, vaid sel määral, kui palju meie poliitilised nõudmised seda nõuavad, sest nüü sügavalt poliitikat siduda majandu- sega ja majandustehniliste küsimustega meie arvates ei ole hea. Igal juhtumisel ma arvan, et rahaministril enne seaduse väljatöötamist ja ka pärast on asjatundjate hulgas head nõu- andjad, ja meie ülesanne on neid küsimusi esi- meses järjekorras poliitilistest külgedest arutada.

Mis puutub rkl. Anderkopp'i ettepane- kusse, siis tähendasin sisuliselt esimesel luge- misel, et erikomisjon, kelle aruandjana ma siin esinen, ei lugenud tarvilikuks ega soovita- vaks siin Riigikogu ratifitseerimist sisse võtta, sellepärast et sellega oleksid Vabariigi Valit- suse volinikud oma õigustes piiratud ja läbi- rääkimised sellega raskendatud. Silmas pida- des, et seni ikka on meie rahaasjanduse ko- misjonilt nõu küsitud, nagu ka härra rahami- nister täna kordas sedasama, mis ta erikomis- jonis seletas, et ilma rahaasjanduse komisjoni nõusolekuta ei saa alla kirjutada, sellepärast toetan erikomisjoni ettepanekut.

Juhataja K. Einbund: Asun rkl. Kurt- schinsky ettepaneku hääletamisele. (Hääle-

tatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun rkl. Anderkopp'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 36 häält, vastu — 42 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 2 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud.

Aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 3 ja 4.

§ 3. Käesoleva seaduse § 1. nimetatud protokoll avaldatakse „Riigi Teatajas“ ühes Vabariigi Valitsuse ratifitseerimise otsusega.

§ 4. Käesolev seadus hakkab maksma tema vastuvõtmisega.

4. Rahaseadus Juhataja **K. Einbund:** Rahaseaduste erikomisjoni aruandja rkl. Oina puudumisel on sõna erikomisjoni esimehel rkl. Jürman'il aruandja kohuste täitmiseks.

Rahaseaduste erikomisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—16.

Rahaseadus.

§ 1. Eesti rahaüksuseks on kroon, mille väärtus võrdub $\frac{100}{248}$ grammi puhta kulla väärtusele. Kroon jaguneb 100 sendiks. Seni liikvel-oleva marga väärtus võrdub ühele käesoleva seadusega maksmapandavale sendile.

§ 2. Seaduslikuks maksuvahendiks igas summas on Eesti Panga poolt väljaantavad tähed.

§ 3. Krooni kindlustamiseks § 1. ettenähtud väärtuses on Eesti Pank kohustatud oma tähti välisraha vastu nõudmisel ümber vahetama panga põhikirja § 3. ettenähtud korras.

§ 4. Riigikassal on õigus lüüa ja liikvele lasta vahetusraha käesolevas seaduses ettenähtud korras ja ulatuses.

Vahetusraha lüüakse hõbedast, vasest, niklist või teistest metallidest või nende segudest. Vahetusrahad on kahekroonilised, ühekroonilised, viiekümnesendilised, kahekümneviiesendilised, kümnesendilised, viiesendilised, kolmesendilised ja ühesendilised.

§ 5. Kõikide vahetusrahade kokkuseade, raskuse, mõõdud ning välise kuju määrab kindlaks Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul. Kahe- ja ühekroonilised vahetusrahad peavad sisaldama vähemalt viissada tu-

handikku hõbedat. Rahade kirjeldus avaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 6. Kuni kahe- ja ühekroonilist ning viiekümne- ja kahekümneviiesendilist vahetusraha ei ole löödud tarvilikul määral, võib riigikassa välja lasta paberist vahetusraha neissamades nimiväärtustes, silmas pidades, et liikvelelastud metall- ja käesolevas paragrahvis tähendatud paberist vahetusraha kogusumma ei tohi ületada käesoleva seaduse § 7-das tähendatud määra, ja et mõlema liigi vahetusraha liikvelelaskmine sünniks sama paragrahvi tingimustel.

Paberist vahetusraha tuleb liikvelt ära korjata, niipea kui metallraha vastavates nimiväärtustes tarvilikul määral on löödud.

§ 7. Kahe- ja ühekroonilist vahetusraha ei tohi riigikassa rohkem liikvele lasta kui kuus krooni elaniku kohta viimase rahvalugemise andmetel. Vähema nimiväärtusega vahetusraha ei tohi rohkem liikvele lasta kui kolm krooni elaniku kohta.

Riigikassa laseb liikvele uut metall- (§ 4) ja paberist (§ 6) vahetusraha ainult Eesti Panga nõudmisel ja tema kaudu ning on kohustatud Eesti Pangalt tagasi võtma mõlemat liiki vahetusraha igas summas.

§ 8. Kahe- ja ühekrooniliste hõbevahetusrahade juures võib proovi kõrvalekaldumine olla kõige rohkem kümme tuhandikku puhast hõbedat ja kaalus mitte üle seitsme tuhandiku.

Vähemate vahetusrahade kaalu ja kokkuseade lubatud kõrvalekaldumised määrab kindlaks Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul.

§ 9. Metallvahetusraha (§ 4) ei võta Eesti Pank ja selle osakonnad vastu seadusliku maksuvahendina, kui selle väärtuse numbrid on ära kustunud ja võimatu on tema löömise aega kindlaks teha. Üldlääbikäimises kaob kohustus vastu võtta vahetusraha, kui selle väärtuse numbrid on ebaselged. Paberist vahetusrahade (§ 6) kohta annab sellekohased määrused rahaminister.

§ 10. Vahetusraha liikvelt kõrvaldamise korral peab rahaministri poolt määratud ümbervahetamise tähtaeg olema vähemalt üks aasta. Selle aja jooksul peavad ümbervahetamist toimetama kõik Eesti Panga kassad. Ühe aasta jooksul pärast ümbervahetuse tähtaja lõppu võetakse liikvelt kõrvaldatud raha vastu Eesti Panga peakassas. Peale selle kaotab liikvelt kõrvaldatud raha täielikult oma maksvuse ja teda ei võeta vastu ei maksmiseks ega vahetamiseks.

§ 11. Metallvahetusraha, mis rikutud viilimise, kaapimise, keemilisel või muul teel, kaotab omaduse olla seaduslikuks maksuva-

hendiks. Eesti Pank maksab selle eest täishinna, kui raha ei ole kaotanud oma kaalust üle 5% ja ei ole tõestatud, et rahavahetaja seda ise on pahatahtlikult rikkunud.

§ 12. Kahe- ja ühekronilist vahetusraha on eraisikud ja ametiasutused kohustatud vastu võtma kuni viiekümne kroonini, viiekümne- ja kahekümneviiesendilist vahetusraha kuni kümne kroonini ja vähemanimetuslikku vahetusraha kuni kahe kroonini.

Eesti Pank ja tema osakonnad on kohustatud igasugust käesolevas seaduses nimetatud raha vastu võtma igas summas, välja arvatud §§ 9. ja 11. ettenähtud juhtumised.

§ 13. Raha, mis üldlääbikäimises on kaotanud oma seadusliku maksujõu (§§ 9 ja 11), Eesti Pangast enam liikvele ei lasta. Riigikassa on kohustatud seda panga nõudmisel uue vastu vahetama.

§ 14. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotatakse seni liikvel-olnud marga alajaotus pennidesse. Kohustused, mille üldsumma on alla ühe marga, arvatakse üheks sendiks, kuna kohustuste üldsummaga üle ühe marga ei tule tasumisele summad kuni 50 pennini, ja summad üle 50 penni arvatakse üheks sendiks, välja arvatud riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni lõpetamise seaduse § 3. ettenähtud erand.

§ 15. Hüpoteegid, mis on ingrosseeritud kinnistusraamatutes senistes markades või kuldkroonides, loetakse maksvaks käesoleva seadusega maksmapandud kroonides (§ 1), kusjuures üks kroon arvatakse võrdseks senisele sajale margale ehk ühele kuldkroonile.

§ 16. Käesolev seadus hakkab maksma ühel ajal Riigikogu poolt 1927. a. vastuvõetud Eesti Panga põhikirja maksmahakkamisega.

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

5. Riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni lõpetamise seadus — III lugemisel.

Rahaseaduste erikomisjoni aruandja **A. Jürman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—5.

Riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni lõpetamise seadus.

§ 1. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega lõpetatakse riigikassatähtede ja vahetustähtede emissioon, peale § 2. ettenähtud erandi.

Liikvelelastud viiesaja- ja tuhandemargalised riigikassatähed antakse üle Eesti Pangale ja arvatakse ühesuguseks panga oma tähtedega (rahaseaduse § 2.). Eesti panga poolt kokkuleppel rahaministriga kindlaksmääratud tähtaja jooksul korjab Eesti Pank need tähed liikvelt ära, vahetades nad ümber oma tähtede vastu.

§ 2. Sajamargalised riigikassatähed ja kahekümneviiemargalised vahetustähed, samuti metallvahetusraha markades jäävad ajutiselt liikvele riigikassa arvel vahetusrahana rahaseaduse § 7. ettenähtud tingimustel, kuni nende asemele riigikassa välja laseb vastavad metall- või paberist vahetusrahad (rahaseaduse §§ 4 ja 6).

§ 3. Sajamargalised Eesti Panga tähed, samuti viie-, kolme- ja ühemargalised ning viiekümne-, kahekümne, kümne- ja viiepennilised riigikassatähed ja kümne- ja viiepennilised vahetustähed korjatakse vastavalt Eesti Panga ja riigikassa poolt liikvelt ära kahe aasta jooksul käesoleva seaduse maksmahakkamisest — rahaseaduse § 10. ja vastavalt Eesti Panga põhikirjas ettenähtud korras.

Vahetusrahade eest pennides tasub riigikassa ainult sel juhtumisel, kui esitatud summa väärtus on üks mark ehk rohkem.

§ 4. Riigikassatähtede ülevõtmisest tekkiv Eesti Panga nõudmine riigikassa vastu kustutatakse järgmiselt:

a) 5 miljonit krooni tasutakse riigikassa poolt Eesti Pangale kullas, ja

b) ülejääv osa arvatakse maha Eesti Panga võlast riigikassale.

§ 5. Käesolev seadus hakkab maksma ühel ajal Riigikogu poolt 1927. aastal vastuvõetud Eesti Panga põhikirja maksmahakkamisega.

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

6. Eesti Panga põhikiri — III lugemisel.

Rahaseaduste erikomisjoni aruandja rkl. Jürman'i kohuseid täidab erikomisjoni abiesimees rkl. Tupits.

Aruandja **A. Tupits** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduse eelnõu pealkiri ühes sissejuhatava osaga ja § 1—25.

Eesti Panga põhikiri.

Ajutise valitsuse poolt 24. veebruaril 1919. aastal kinnitatud „Eesti Panga“ põhikiri („R. T.“ nr. 28/29 — 1919. a.) ja Vabariigi Valitsuse

poolt 4. aprillil 1921. aastal ajutise valitsemise korra § 12-a põhjal vastuvõetud seadus Eesti Panga põhikirja muutmise kohta („R. T.“ nr. 25 — 1921. a.) muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

I. Panga iseloom ja ülesanded.

§ 1. Eesti Pank on emissiooni keskpank, millele antakse ainuõigus Eesti vabariigis pangatähti valmistada ja neid välja anda 25 aasta jooksul pärast käesoleva põhikirja maksamahakamist.

Selle aja jooksul riik ise oma kassatähti välja ei anna, vanu kassatähti liikvele ei lase, mingisugust teist paberraha peale Riigikogu poolt 1927. a. vastuvõetud riigikassatähtede ja vahetustähtede emissiooni lõpetamise seaduse § 2. ettenähtud erandi, ega metallraha välja ei lase, peale vahetusraha, nimiväärtustes mitte üle 2 krooni ja neidki ainult 1927. a. vastuvõetud rahaseaduses ettenähtud viisil.

Vähemalt kolm aastat enne emissiooniõiguse lõppu võib pank paluda emissiooniõiguse pikendamist.

§ 2. Eesti Panga peaeslane on kindlustada oma tähtede väärtust. Seks otstarbeks peab ta oma põhikirja piirides korraldama Eestis raha ringvoolu ja ka krediiti.

§ 3. Pangatähtede kullaväärtuse kindlustuseks hakkavad maksma järgmised korraldused:

1) Eesti Pank on kohustatud iga isiku vastava nõudmise või pakkumise peale peapangas, Tallinnas, temale müüma või temalt ostma, Eesti seadusliku maksuvahendi vastu ja käesoleva paragrahvi lõigetes (2 ja 3) vastavalt kindlaksmääratud hinnaga, „Riigi Teatajas“ väljakuulutatud kuld valuutaga välismaa või välismaade seaduslike maksuvahendeid, otsekohe väljaandmisega niisugusel välismaal või niisugustel välismaadel, tingimusega, et ükski isik ei ole õigustatud nõudma või pakkuma välisraha kogusummas alla 5.000 krooni.

2) Käesolevas paragrahvis tähendatud välisraha müügihinna kindlaksmääramiseks arvatakse 2.480 krooni võrdseks välisrahasummale, mis tarvis läheb 1.000 grammi puhaskulla ostmiseks vastaval välismaal hinnaga, millega selle välismaa rahakorralduse keskkohast seaduse põhjal on kohustatud müüma kulda raha vastu, maha arvates sellest summast Eesti Panga poolt 1.000 grammi puhaskulla kohta kindlaksmääratud normaalkulud, mis ühenduses kullakanegade veoga Tallinnast vastava välismaani, juurde arvatud intressid ja kulla kinnitamise kulud veo ajal.

3) Käesolevas paragrahvis tähendatud välisraha ostuhinna kindlaksmääramiseks arvatakse 2.480 krooni võrdseks välisraha sum-

male, mis saadakse 1.000 grammi puhaskulla müümisel vastaval välismaal hinnaga, millega selle välismaa rahakorralduse keskkohast seaduse põhjal on kohustatud ostma kulda raha vastu, juurde arvatud sellele summale Eesti Panga poolt 1.000 grammi puhaskulla kohta kindlaksmääratud normaal kulud, mis ühenduses kullakanegade üleviimisega vastavalt välismaalt Tallinnani, ühes arvatud intressid ja kulla kinnitamise kulud veo ajal.

4) Käesoleva põhikirja maksamahakamise päeval kuulutab pank välja „Riigi Teatajas“ vähemalt ühe kuldvaluutaga välismaa käesoleva paragrahvi lõikes (1) tähendatud otstarbeks. Samuti peab pank välja kuulutama igasugused lisandused või muudatused käesoleva paragrahvi lõikes (1) ettenähtud kuldvaluutaga välismaade nimestikus. Samuti määrab pank aegajalt kindlaks vastavad kursid, mis arvestatud käesoleva paragrahvi lõigetes (2) ja (3) ettenähtud korras, ja kuulutab need välja „Riigi Teatajas“.

§ 4. Peapanga ja panga valitsuse asukoht on Tallinn.

Pank on õigustatud avama oma osakondi ja agentuure igalpool Eesti vabariigi piirides ning Vabariigi Valitsus võib nõuda osakondade või agentuuride avamist linnades.

§ 5. Panga dokumentidele on volitatud ilma erilise volituseta alla kirjutama kas president või tema asetäitja üks või 2 teist direktorit koos, kusjuures eelmisi allkirju võidakse tarvitada templina (faksimile) pangatähtedel ja aktsiatel.

Panga nõukogu otsustab lähemalt kirjavahetuse allakirjutamise korra ja määrab allkirjad, mis pangale kohustavad peapangas, osakondades ja agentuurides.

§ 6. Pank avaldab „Riigi Teatajas“ ja nõukogu poolt selleks määratud ajalehtedes oma aru- ja teadaanded, sealhulgas ka need, mis käivad täiskogu koosolekute kohta.

II. Panga kapitalid.

§ 7. Eesti Panga kapitalid on:

- a) põhikapital,
- b) tagavarakapital, juhtuvate puudujääkide katmiseks,
- c) mitmesugused erikapitalid täiskogu poolt määratud otstarvete täitmiseks.

Põhikapital.

§ 8. Eesti Pank on eraaktsiaselts viiemiljoni kroonilise põhikapitaliga, mis on jaotatud 100.000 aktsiasse, nimiväärtusega 50 krooni igaüks.

Panga aktsionäriks on panga ees ainult isik, kes niisugusena registreeritud panga põhiraamatutes.

Pank ei tunnusta nende aktsiate koormamist pandi või muude kohustustega.

Panga juhatusel on õigus nõuda aktsionäri isiku kindlakstegemist.

Nõukogul on õigus keelduda mõnda isikut aktsionärina registreerimast, ilma et ta kohustatud oleks põhjendama seesugust otsust.

§ 9. Panga kapitali võib nõukogu otsusel ja Vabariigi Valitsuse nõusolekul suurendada, kusjuures uute aktsiate väljalaske hind ja kord määratakse nõukogu poolt Vabariigi Valitsuse nõusolekul.

§ 10. Iga aktsia juures võib olla kupongileht dividendi kättesaamiseks ja talong kupongilehe uuendamiseks. Kupongileht ja talong on nimeta. Aktsiad nummerdatakse järjekorra numbris ja peavad kandma panga allkirja (§ 5).

§ 11. Kui dividend kümne aasta jooksul pärast selle kuu viimast päeva, mil ta maksmisele kuulus, välja võtmata on jäänud, langeb ta panga kasuks.

Tagavara- ja erikapitalid.

§ 12. Tagavara- ja erikapitalid kogutakse panga kasudest, nagu ette nähtud § 50.

Tagavarakapitali kogumine võidakse seisma panna, kui see kasvanud panga põhikapitaliga ühesuuruseks või suuremaks.

III. Täiskogu.

§ 13. Panga aktsionäride täiskogu on panga täisõiguslik esitus. Täiskogu korraline koosolek kutsutakse kokku iga aasta Tallinnas mitte hiljem kui maikuu § 21. ettenähtud küsimuste otsustamiseks.

§ 14. Erakorraline täiskogu koosolek kutsutakse kokku nõukogu poolt tarvidust mööda. Täisõiguslike aktsionäride (§§ 15 ja 18) kirjalikul nõudmisel, kui nad esitavad vähemalt $\frac{1}{4}$ põhikapitalist, kutsub nõukogu erakorralise täiskogu koosoleku kokku 30 päeva jooksul. Igale seesugusele kokkukutse nõudmisele peavad olema juurde lisatud erakorralisele täiskogule tehtavad ettepanekud ühes põhjendustega.

§ 15. Iga aktsionär, kes seesugusena panga põhiraamatutes vähemalt 6 kuud registreeritud ja kellel vähemalt 10 aktsiat, on õigustatud täiskogust osa võtma sõna- ja hääleõigusega, kusjuures iga aktsia annab ühe hääle, kuid tingimusega, et ühelgi aktsionäril ei või olla üle tuhande hääle oma enese nimel. Teiste aktsionäride volitusel võib tema peale selle hääletada mitte rohkem kui tuhande häälega.

§ 16. Iga aktsionär on õigustatud edasi volitama oma hääleõigust täiskogus teisele aktsionäriks § 15. ettenähtud kitsendusega. Nõukogu määrab vormi, mille järgi hääletamise volitus peab antama, ning seesugused volitused tulevad panga juhatusel esitada vähemalt 7 päeva enne täiskogu koosolekut.

§ 17. Seltsid, ühingud ja teised juriidilised ja eestkostmise ning hooldamise all olevad isikud teostavad oma hääleõigust täiskogus oma seaduslike esitajate kaudu.

§ 18. Täiskogust ei või osa võtta järgmised aktsionärid:

a) maksujõuetud, nende õiguste kitsenduse kestusel,

b) isikud, kes täitnud pole oma kohustusi panga vastu või kelle vekslid on protestitud kuni protesti kustutuseni,

c) isikud, kes kaelakohtulikkude tegude pärast oma õigused kas täielikult või osalt kaotanud, õiguste kaotuse kestuseni.

§ 19. Kutsed täiskogu koosolekule saadetakse aktsionäridele kinnitatud kirjas posti kaudu välja, vähemalt 21 päeva enne koosolekut panga põhiraamatutesse ülestähendatud aadresside järgi. Kutsetes peab olema tähendatud:

a) koosoleku päev ja tund,

b) koosoleku koht,

c) päevakord.

Täiskogu korralisele koosolekule peab kutsega ühes saadetama panga aastaaruanne, mis-sugused aruanded peavad saadaval olema kõigis panga osakondades väljaandmiseks aktsionäridele nõudmise korral.

Peale selle avaldatakse kutsed „Riigi Teatajas“ ja teistes nõukogu poolt selleksmääratud ajalehtedes vähemalt 21 päeva enne koosolekut.

§ 20. Täiskogu juhatab panga president või tema äraolekul ta asetäitja (§ 37), viimase äraolekul juhatusel liige, kes nõukogu liige on.

Täiskogu juhataja ei hääleta peale nende kordade, kus hääled poolenevad, missugusel korral otsustav on juhataja hääle.

§ 21. Täiskogu võimkonda kuuluvad:

a) aastaaruande kinnitamine,

b) tagavara- ja teiste erikapitalide summade määramine,

c) aastadividendi määramine,

d) nõukogu (§ 25) ja revisjonikomisjoni (§ 43) liikmete valimine ja neile päeva- ja sõidurahade määramine,

e) põhikirja muutmise ettepanekute tegemine Vabariigi Valitsuse kaudu Riigikogule esitamiseks, välja arvatud põhikapitali suurendamine (§ 9),

f) teiste nõukogu või aktsionäride poolt tehtud ettepanekute otsustamine.

§ 22. Kõik täiskogus arutusele tulevad küsimused võetakse päevakorda nõukogu poolt.

Aktсионäride poolt tehtavad ettepanekud peavad olema kirjalikult ühes põhjendusega nõukogule teatavaks tehtud mitte hiljem kui 30 päeva enne täiskogu koosolekut.

§ 23. Otsused tehakse täiskogus kohalolevate või esitatud aktsionäride liht hääle-enamusega.

§ 24. Täiskogu otsused kantakse erilisse protokolliraamatusse selleks täiskogu juhataja poolt nimetatud direktori poolt ja kinnitatakse täiskogu juhataja, protokollikirjutaja ja ühe selleks täiskogu poolt valitud aktsionäri allkirjadega.

IV. Nõukogu.

§ 25. Panga asjade üldine juhtimine on nõukogu käes, kes on vastutav peakoosoleku ees ja koosneb panga presidendist, kahest panga direktorist, kes presidendi poolt selleks nimetatud, ning seitsmest teisest liikmest, kes valitakse täiskogu poolt kolmeks aastaks.

Täiskogu valib nõukogu liikmed järgmistelt aladelt: tööstus, kaubandus, põllumajandus, ühistegevus ja töölised. Vastavad kandidaadid esitatakse täiskogule panga nõukogu kaudu sellekohaste vastavaid alasid esitavate asutuste või ühingute poolt.

Kaks valitud liikmetest lahkub esimesel kahel aastal loosi järgi, mis tõmmatakse hiljemalt 14 päeva enne täiskogu korralist koosolekut; pärast seda lahkuvad nõukogu liikmed ametivanuse järgi. Lahkuvaid nõukogu liikmeid võib uuesti esitada ja tagasi valida.

Aruandja A. Tupits (loeb):

§ 26. Peale alamajärgnevate isikute on kõigil § 25. korras esitatud panga aktsionäridel õigus nõukogu liikmeteks valitud saada.

Nõukogu liikmeteks ei või olla:

- 1) riigiteenijad, omavalitsuse ja teiste avalikõiguslike asutuste teenijad,
- 2) Riigikogu liikmed,
- 3) välismaalased.

Kaks isikut, kes üheskoos äri ajavad, ei või ühel ja samal ajal panga nõukogu liikmeteks olla.

K. Ast (stp): Teen sama ettepaneku, mille tegin II lugemisel. § 26. välja jätta sõnad „omavalitsuse ja teiste avalikõiguslike asutuste teenijad,“ ja § 26. välja jätta „2) Riigikogu liikmed,“. Põhjendused on samad, mis olid II lugemisel.

Juhataja K. Einbund: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Tupits: Ei ühine.

Juhataja K. Einbund: Asun rkl. Ast'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 26. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 26 vastu võetud.

Aruandja A. Tupits kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 27—78.

§ 27. Iga § 25. nimetatud asutus või ühing esitab vähemalt kaks nõukogu liikme kandidaati.

§ 28. Iga § 27. põhjal nimetatud kandidaat tuleb täiskogus isiklikult eraldi valimisele ja need, kes kõige rohkem hääli saanud, loetakse valituks, silmas pidades, et iga § 25. nimetatud ala esitatud oleks. Samal viisil ja samalt alalt valitakse igale nõukogu liikmele tema ametikestuse ajaks üks asetäitja.

§ 29. Isikud, kes § 18. ettenähtud seiskorda satuvad, langevad nõukogust välja.

Nõukogu liikme ametist pikemat aega äraolekul võib president kutsuda tema asetäitjat (§ 28) ajutiselt äraoleva nõukogu liikme kohuseid täitma.

Asetäitja astub nõukogu liikme asemele tema volituseaja lõpuni, kui liige jäädavalt nõukogust lahkub.

§ 30. Nõukogu annab juhatajale, samuti ka osakondade ja agentuuride juhatajatele juhatuskirju panga tegevuse ja asjaajamise alal.

§ 31. Iga valitud nõukogu liige peab ametisse astudes deponeerima panka kuni oma ametiaja lõpuni 50 tema nimele registreeritud aktsiat.

§ 32. Kui mõni valitud nõukogu liige välja annab panga saladusi või tarvitab oma seisukohta isiklikkudel või ärilistel otstarvetel, või mingisugusel teisel viisil panga heale nimele kahju teeb, võib täiskogu ta ametist vabastada.

§ 33. Nõukogu liikmete amet on auamet. Nende päeva- ja sõidurahad, mis ühenduses ametikohustega, määratakse kindlaks täiskogu poolt.

§ 34. Panga president, nõukogu ja juhatajuse liikmed annavad ametisse astudes kirjaliku töötuse täita täpselt ja truult panga põhikirja määrusi, töötada oma parema võimise järgi panga ülesannete heaks, mis §§ 2. ja 3. ette nähtud, hoolitseda panga heakäekäigu eest, panga asju ausameelselt ja agaralt ajada ning panga saladusi pidada ja

mitte osa võtta küsimuste otsustamisest, millega nad isiklikult mingisugusel viisil seotud.

§ 35. President, või tema puudumisel ta asetäitja kutsub nõukogu koosolekud kokku tarviduse järgi, kuid igatahes mitte harvemalt kui üks kord kuus, ja juhatab neid koosolekuid. Nõukogu koosolekud on otsusvõimsed, kui vähemalt kuus liiget koos on. Otsused tehakse kohalolevate liikmete liht hääleteenamusega. Häälte poolenemisel on otsustav presidendi või tema asetäitja hää.

Nõukogu koosolekute protokollid peavad sisaldama osavõtjate nimesid ja koosolekul tehtud otsuseid. Valitsuse komissaril, kui seesugune nimetatud, ja igal kohaloleval nõukogu liikmel on õigus nõuda, et nende eriarvamised protokolleeritaks.

Nõukogu koosolekute protokollid kirjutatakse alla koosoleku juhataja, vähemalt kahe koosolekul viibinud nõukogu liikme ja valitsuse komissari poolt, kui viimane kohal.

§ 36. Nõukogu võimkonda kuuluvad järgmised küsimused:

a) diskonto- ja laenuprotsendi määramine;

b) § 51. ettenähtud panga ärialade üldise ulatuse ja tingimuste kindlaksmääramine;

c) asutuste ja isikute pangakliendiks vastuvõtmine ja nende krediidil ulatuse määramine diskonto ja laenude alal;

d) vekslil pikenduste lubamine, mis pangas diskonteeritud või rediskonteeritud (§ 52. p. 6);

e) tähtajaliste laenude pikendamine ning perioodiline kontokorrent laenude kestuse revisjon;

f) direktorite ja kõrgemate ametnikkude ametissevõtmine presidendi ettepanekul, nende ametist vabastamine ning panga sisemine organisatsioon ja distsipliin;

g) diskontokomiteede liikmete valimine peapangas ja osakondades ning neile päeva- ja sõidurahade määramine (§41);

h) juhatuskirjade andmine panga poolt juhitavale arvekojale;

i) panga tegevuse ja asjaajamise üldine järelevalve ja alalise revideerimise korraldus;

j) panga tegevuse jaoks tarviliku kinnisvara omandamine, samuti ka kinnisvara ajutine omandamine § 53. põhjal ja selle võõrandamine;

k) panga aktive mahakirjutamine;

l) väliskorrespondentide nimetamine ja maksimaalsummade määramine, mis pank nende arvetel võib pidada, samuti ka krediidil piiride määramine laenude ja diskonto näol nende jaoks;

m) küsimused ühenduses pangatähtede vormi ja teksti ning nimiväärtusega panga-

tähtede emissioon ja nende tagasinõudmine, hävitamine ning rikutud ja kõlbmatute pangatähtede ümbervahetamise tingimuste kindlaksmääramine. Pangatähtede nimiväärtus ja tekst määratakse kindlaks kokkuleppel rahaministriga;

n) maksujõuetuks jäänud ettevõtete ja isikute laenude likvideerimise küsimused;

o) osakondade ja agentuuride avamine ja sulgumine;

p) panga aasta-eelarve kinnitamine;

q) kõigi täiskoguse otsustamisele tulevate küsimuste arutamine.

V. Juhatus.

§ 37. Panga juhatus koosneb presidendist ja selle asetäitjast ühes tarviliku arvu direktoritega.

Panga juhatus on solidaarselt nõukogu ees vastutav.

Panga president nimetatakse Vabariigi Valitsuse poolt 5 aastaks ja teda võib ametiaja möödumisel uuesti nimetada. Presidendi ja direktorite tasu määrab nõukogu ja maksab pank.

Panga direktorid kutsuvad ametisse ja valivad nõukogu (§ 36, f). Direktorite hulgast määrab president kaks nõukogu liikmeteks ja nende kahe hulgast määrab president ühe oma äraoleku ajaks oma asetäitjaks.

§ 38. Juhatus juhib panga tegevust ja igapäevast asjaajamist nõukogu poolt antud üldiste instruksioonide põhjal, kusjuures see asjaajamine jaotatakse jaoskondadesse, mille juhtimine on üksikute direktorite käes.

Üks seesugune jaoskond luuakse panga osakondade jaoks ning osakondade juhatajad alluvad selle jaoskonna direktorile.

Juhatus esitab pankal kolmandate isikute ja asutuste ees ilma erilise volitusega.

Juhatus koosolekuid peetakse presidendi või tema asetäitja eesistumisel nii tihti kui tarvilik, kuid mitte vähem kui üks kord nädalas.

Koosolek on otsusvõimne, kui kolm liiget koos, ja otsused tehakse lihtääleteenamusega. Häälte poolenemisel on otsustav hää koosoleku juhatajal. Kui juhataja (president või tema asetäitja) nõus ei ole koosoleku otsusega, võib ta selle täitmise seisma panna ja asja nõukogule lõpuliikude otsustamiseks ette kanda.

§ 39. Juhatus annab nõukogule iga kuu üksikasjaliku aruande panga tegevuse ja seisukorra üle ja peab oma seisukoha avaldama igas küsimuses, mis ta nõukogule otsustamiseks ette kannab. Aruanne peab eriti diskonto ja laenude asju põhjalikult valgustama (§ 36. d ja e.)

VI. Panga ametnikud ja teenijad.

§ 40. Panga ametnikud ja teenijad, § 36. p. f nimetatud kõrgemad ametnikud välja arvatud, määrab ametisse ja vallandab ametist panga president juhatause ettepanekul.

Panga ametnikud ja teenijad on kohustatud saladuses hoidma kogu panga asjaajamise.

Panga ametnikkude ja teenijate õiguslikud vahekorrad määratakse kindlaks nõukogu poolt väljatöötatud erimäärustes.

Panga ametnikud ja teenijad saavad oma paigad, pensionid, lisa- ja muud tasud pangasummadest nõukogu poolt heakskiidetud tingimustel.

Panga ametnikud vastutavad oma kohuste-täitmise eest ühesugusel alusel riigiteenijatega ja nad saavad pensioni panga summadest mitte vähemal määral kui riigiteenijad.

Pank määrab iga aasta küllaldase summa ametnikkude ja teenijate pensionikapitaliks määruste alusel, mis nõukogu välja annab kokkuleppel rahaministriga.

VII. Diskontokomiteed.

§ 41. Diskontokomiteed nimetatakse nõukogu poolt (§ 36, g) ja koosnevad nii peapangas kui ka neis osakondades, kus lubatud iseseisvad laenuoperatsioonid, tarvilikust arvust liikmetest, keda määratakse isikute seast, kes kohaliku kaubanduse, tööstuse ja põllumajanduse seisukorda tunnevad ja kelle õigused § 18. ettenähtud põhjustel pole kitsendatud.

Diskontokomitee koosolekud on otsusvõim- sed, kui vähemalt pooled liikmetest koos on. Diskontokomiteede liikmed nimetatakse kaheks aastaks ja neid ei või järgmiseks aastaks uuesti nimetada. Pooled diskontokomiteede liikmed lahkuvad pärast esimest aastat loosi järgi, hiljem ametivanuse järgi. Komitee liikmed täidavad oma kohuseid auametina. Nende päeva- ja sõidurahad, mis on ühenduses ameti- kohustustega, määratakse kindlaks nõukogu poolt.

Nõukogu liikmete lähedased sugulased, agendid või osanikud ei või olla diskontoko- mittee liikmeteks.

Diskontokomiteed asutatakse kõigi vekslite läbivaatamiseks, mis esitatakse pangale kas diskonteerimiseks või laenude kindlus- tamiseks. Seda läbivaatamist tuleb toimetada täiesti erapooletult, mille kohta iga liige tema nimetamisel kirjaliku töötuse annab. Kõik komitee tegevus on salajane ja otsused vekslite vastuvõtmise või tagasilükkamise üle tehakse liht häälteenamusega, kusjuures juhatajal on häälte poolenemisel otsustav hääle.

Ükski diskontokomitee liikmetest ei või vekslite kohta, millega ta mingisugusel viisil

seotud on, seisukohta avaldada, vaid peab selle otsustamise ajaks koosolekult lahkuma.

§ 42. Peapangas on diskontokomitee ju- hatajaks laenujaoskonna direktor või, tema puudumisel, mõni teine direktor. Osakondades juhatab diskontokomitee koosolekuid osakonna juhataja.

Juhatus ei ole kohustatud diskonteerima diskontokomitee poolt vastuvõetud vekslid. Diskontokomitee poolt tagasilükatud vekslid võib erakorralistel juhtudel diskonteerida iga- kordsel nõukogu ühehäälelisel nõusolekul.

VIII. Revisjonikomisjon.

§ 43. Täiskogu valib viis kvalifitseeritud aktsionäri revisjonikomisjoni, kelle kohus on läbi vaadata panga aruandeid ja arveteseise enne esitamist järgnevale täiskogu korralisele koosolekule.

Revisjonikomisjonil on õigus juhatuselt ja nõukogult küsida igasuguseid teateid ning seletusi ja panga raamatuid ning dokumente läbi vaadata. Revideerimise tagajärgede kohta kirjutavad nad oma arvamise, mis täiskogule esitatakse.

IX. Vahekord riigiga.

§ 44. Kõik riigi ja riigiasutuste pangaarved peetakse Eesti Pangas. Nende arvete pealt pank intresse ei maksa, kuid välismaal peeta- vate riigi välisraha arvete pealt, mida Eesti Pank valitseb, võib ta intressi maksta, mis peab olema vähemalt 1% madalam, kui pank ise neilt arvetelt keskmiselt aastas saab.

Eesti Pank võtab riigi rahasummasid vastu ja maksab välja ning peab sellekohaseid arveid vastavate riigiasutuste eeskirjade põhjal ilma ühegi tasuta. Panga vastutus nende operatsi- oonide eest on piiratud ainult panga poolt kättesaadud ettekirjutuste täpse täitmisega.

Riigi siselaenude väljalaskmine ja valitse- mine sünnib Eesti Panga kaudu.

§ 45. Rahaminister võib määrata panka valitsuse komisjari, kellel on õigus osa võtta kõigist nõukogu koosolekutest sõnaõigusega.

Valitsuse komisjaril on õigus protestee- rida iga nõukogu otsuse vastu, mis tema arva- tes kokkukõlas ei ole seaduste ja põhikirjaga. Iga niisugune protest peab otsuse täitmise kinni kuni vaidluse all olev küsimus otsustatakse kolmest isikust koosneva komisjoni poolt, missugune komisjon tuleb moodustada hil- jemalt 7 päeva jooksul, arvates sest ajast, kui valitsuse komisjar või panga juhatus tema moo- dustamist on nõudnud. Komisjon peab otsuse tegema hiljemalt 7 päeva jooksul pärast moo- dustamist. Komisjoni määratakse üks esitaja valitsuse poolt, üks esitaja panga nõukogu

poolt ja eesistuja kokkuleppel valitsuse ja panga vahel; kui niisugust kokkulepet ei saavutata, siis täidab eesistuja kohuseid Riigi-kohtu esimees.

§ 46. Ei peapangas ega ka osakondades ei ole valitsuse esitajatel õigust panga raamatute ettenäitamist nõuda, välja arvatud valitsuse komissar, kellel õigus on pangalt nõuda temale tarvilikke teateid.

Valitsus ega tema asutused ei ole õigustatud mingisuguseid erikorraldusi tegema kogu selle aja jooksul, mil pangal emissiooni ainuõigus on, peale nende, mis käesolevas põhikirjas ette nähtud.

X. Aruanded ja arveteseisud.

§ 47. Eesti Panga äriaasta algab 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril. Pärast äriaasta lõppu esitatakse panga aruanded täiskogu poolt § 43. põhjal valitud revidentidele läbivaatamiseks.

§ 48. Iga kuu 7., 15., 23. ja viimasel päeval, kuid mitte hiljem kui nädal pärast tähendatud kuupäevi, avaldab pank aruande oma aktivatest ja passivatest, käesoleva seaduse lisas nimetatud vormi järgi.

§ 49. Mitte hiljem kui üks kuu enne täiskogu korralist koosolekut avaldab pank „Riigi Teatajas“ oma arveteseisu 31. detsembril ja kasude ja kahjude arve läinud aasta eest.

§ 50. Panga aasta puhaskasu jaotatakse (§ 21, b, c) järgmiselt:

1) mitte vähem kui 10% arvatakse tagavarakapitali juurde kuni tagavarakapitali kogumise lõpetamiseni § 12. alusel;

2) dividendid maksmiseks panga aktsiate pealt, kuid mitte suuremas ulatuses kui 8%.

Kui puhaskasust selle järele veel ülejääki on, läheb sellest pool tagavarakapitali kui viimase kogumine pole lõpetatud § 12. alusel. Teisest poolest läheb $\frac{1}{2}$ riigile ja $\frac{1}{2}$ täiskogu määramisel lisadividendiks ja muudeks otsustarveteks.

Kui tagavarakapitali kogumine on lõpetatud läheb käesolevas paragrahvis tähendatud ülejäägist peale p. 2. tähendatud dividendi mahaarvamist, $\frac{3}{4}$ riigile ja $\frac{1}{4}$ täiskogu otsusel lisadividendiks ja muudeks otstarveteks.

XI. Panga talitused.

§ 51. Eesti Pangal on õigus:

1) valmistada ja välja anda pangatähti,

2) osta ning müüa kulda ja hõbedat, rahas ja kangides,

3) vastu võtta raha hoiusummadena või jooksva arvel,

4) diskonteerida ja osta ning müüa siseveksleid, mis heas usus ärilise tehingu tule-

mused, mille järgi kaks või enam täiesti maksuvõimelist isikut vastutavad ja mille tähtajad pikemad pole kui 3 kuud, põllumajanduslikke vekseid mitte üle 6-kuulise tähtaja, metsatööstuslikke vekseid mitte üle 9-kuulise tähtaja, tingimusega, et viimased kaks liiki ei ulatuks kogusummas üle 40% kogu sisevekslite summast,

5) osta ja müüa niihästi sise- kui välismaal telegrahvilisi transferte ja tshekke, vekseid, maksukäske ning riigikassa vekseid tähtajaga mitte üle 3 kuu ja maksukohaga välismaal, valuutas, mis kulla alusel stabiliseeritud,

6) avada korrespondent arveid välismaal,

7) avada arveid välismaa pankades,

8) anda tähtajalisi laene, kuid mitte pikema aja peale kui 6 kuud, ning laene kontokorrent arvetel järgmiste kindlustuste vastu, kuid § 52. ettenähtud kitsendustega:

a) kuld, rahas ja kangides,

b) riigi või riigi poolt tagatud: väärtpaberid, obligatsioonid ja vekslid kuni 80% nende börsihinnast,

c) vekslid kroonides või kindlas välisrahas, mille järgi kaks või enam täiesti maksuvõimelist isikut vastutavad ja mille tähtaeg pole üle 3 kuu,

d) põllumajanduslikud ja metsatööstuslikud vekslid (nagu eelpool p. 4. tähendatud) tingimusega, et nende põhjal väljaantud laenusumma ei ulatu üle 40% kogu laenusummast,

e) solovekslid, mis kindlustatud hoiutunnistustega esitähitsusega kaupade peale, mis on laos täiel määral kinnitatud ja millel laialdane ja elav turg — summas mitte üle 60% kaupade turuhinnast.

Kõigelaenude pealt arvatav protsentmäär välja arvatud allpool punkt 11. all tähendatud laenude pealt, peab olema vähemalt $1\frac{1}{2}$ % üle 3-kuuliste vekslite jooksva diskonto protsentmäär.

9) Raha, väärtpabereid ja teisi väärtusi hoiule ja valitsemisele võtta;

10) kolmandate isikute ülesandel toimetada nii sise- kui välismaal väärtpaberite, välisraha ja muude väärtuste ostmist ning müümist, sissenõudmist ja tasumist;

11) anda valitsusele ajutisi laene jooksva aasta riigi eelarves ettenähtud kuludeks, tingimusega, et kogu laenusumma kunagi ei ulatuks üle $\frac{1}{6}$ eelarves ettenähtud aastatulude ja et kõik laenuid tasutaks mitte hiljem, kui veerandaasta lõpul, mis järgneb sellele riigi rahandusaastale, millise eelarve põhjal laenu anti; nende laenude protsendid määratakse kindlaks kokkuleppel panga ja valitsuse vahel;

12) mahutada mitte üle panga põhikapitali ulatava summa riigi või valitsuse poolt tagatud väärtpaberitesse, mille tähtaeg pole üle 5 aasta;

13) muid asju toimetada, mis panga lubatud ärioperatsioonide edukuseks tarvilikud on.

§ 52. Eesti pangal pole õigust:

1) liikvele lasta pangatähti nimiväärtusega alla 5 krooni;

2) ise kaubelda või osa võtta kaubanduslikkudest, tööstuslikkudest, või muudest ettevõtetest;

3) omandada kinnisvarasid peale nende, mis operatsioonide edukuseks tarvilikud või mis § 53. tähendatud;

4) osta omal arvel panga oma aktsiaid;

5) maksta intresse riigi ja teiste klientide hoiummude ja jooksvate arvete pealt, välja arvatud riigi välismaa saldod, nagu § 44. ette nähtud;

6) lubada diskonteeritud või rediskonteeritud vekslite uuendamist, välja arvatud erilised juhtumised, kus see panga nõukogu sellekohase otsuse põhjal lubatud (§ 36. d), mil puhul ühekordne tähtaja uuendamine lubatav on mitte üle 3 kuu;

7) otsekohevalt või kaudselt riigile laenu anda peale § 51. punkt 11. tähendatud erandite;

8) mingil tingimusel laenu anda otsekohevalt või kaudselt kohalikkudele omavalitsustele, omavalitsuste ettevõtetele või mõnele muule sarnasele asutusele,

9) anda kindlustamata laene;

10) anda täielikult või osalt kindlustatud laene kinnisvara hüpoteekide vastu peale § 53. tähendatud erandi;

11) anda laenu põllusaaduste, metsamaterjali või kaupade kindlustusel muul viisil kui § 51. punkt 8. d ja e ettenähtud kujul;

12) vekseid välja anda, mis maksetavad teisiti kui ettenäitamisel,

13) diskonteerida ega laenude kindlustuseks vastu võtta (välja arvatud valitsusele § 51. p. 11. põhjal) ilma nõukogu ühehäälelise otsuseta kellegi isiku vekseid rohkem kui üks viiendik panga põhikapitali summast, kokku arvates isikute või ettevõtete vekslkohustusi pangale niihästi vekslit väljaandjana kui ka pealekirjutajana, sellejuures mitte aga arvesse võttes § 51. pkt. 8., a, b, ja c tähendatud laene, mille üldise piiri nõukogu kindlaks määrab.

§ 53. Juhtumisel, kui pärast laenu väljaandmist laenu kindlustuse väärtus väheneb või see võlg mõnel muul põhjusel näib kahtlane, võib pank tarviduse korral vastu võtta lisa-kindlustustena võlgniku kinnisvara. Niisugus-

tel juhtumistel võib pank vastu võtta ka kindlate seltside ja erapankade aktsiaid, kui ka muid panga nõukogu poolt heakskiidetud kindlustusi.

Laenud, mille kindlustuseks sedalaadi lisakindlustusi vastu võetakse tulevad, kui nad tähtajalised ei ole, tähtajalisteks muuta (§ 51 p. 8) ja neid ei või pikendada tähtaja kättejõudmisel.

Kui kindlustuseks panditud kinnisvarad panga omanduseks langevad, realiseeritakse nad võimalikult kiirelt kas enampakkumisel või eramüügil.

Niisuguseid kinnisvarasid pank oma kasutada jätta ei tohi, välja arvatud juhtumised, kui tähendatud kinnisvarad tingimata tarvilikud panga asjaajamiseks.

§ 54. Pangal on õigus tagasi lükata jooksva või hoiumarve avamise palvet, samuti juba avatud arvet lõpetada, ilma selleks põhjusi avaldamata.

§ 55. Peapank on õigustatud välja andma oma osakondades või agentuurides ettenäitamisel maksetavaid maksukäskke ning ümberpöörduvalt, nõukogu loaga ka osakondade vahelisi maksukäskke.

Need väljaantud maksukäskud ei või olla ettenäitaja peale.

§ 56. Kui panditud kindlustuse väärtus väheneb, on võlgnik kohustatud teisi või lisakindlustusi vastavas väärtuses andma või vastavalt laenu ära tasuma. Vastasel korral, või kui laen jääb tähtpäevaks tasumata, peab pank viibimata asuma laenu sissenõudmisele ja temal on õigus tervet kindlustust või üht osa sellest realiseerida, saldod, kui niisugune saadud summast üle jääb, pärast panga nõudmise rahuldamist kapitali, intresside, maksude ja kulude suhtes, võlgniku arvele heaks kirjutades.

Juhtumisel, kui kindlustuse müügist saadud summast ei jätku panga nõudmise rahuldamiseks, võib pank võlgnikult võla kohtulikult sisse nõuda.

Pank ei ole kohustatud kindlustust müüma ja juhtumisel, kui ta seda ei tee, ei vähene selle läbi tema nõudmine võlgniku vastu kapitali intresside, maksude ja kulude suhtes.

Panka antud laenude kindlustusi ei võida aresti alla panna ega ei arvata maksujõuetuks tunnustatud isiku või asutuse konkursi alla kuulutatud varanduse hulka enne, kui panga laen ühes intressidega, kuludega ja trahvidega õiendatud on.

§ 57. Pank on kohustatud avalikult välja kuulutama tema poolt vekslite diskonteerimisel ja rediskonteerimisel võetavate protsentide alammäära.

XII. Jooksvate kohustuste kate.

§ 58. Pank peab hoidma kattevara mitte alla 40% ringvoolus olevate pangatähtede ning jooksvate kohustuste summast.

§ 59. Eelmises paragrahvis tähendatud kattevara võib koosneda ainult:

a) panga omanduses olevast kullast, — rahas ning kangides — Eesti Panga varakambri või deponeeritult teistes keskpankades või mõnes rahapajas või teel Eesti Panka või pangast;

b) välisrahast, mis Eesti Panga kohustusvaba omandus, eeldusega, et ta tegelikult igal ajal esimesel nõudmisel ümbervahetatav on eksportkulla vastu selles kohas, kus ta hoiul on.

Sõna „välisraha“ all käesoleva punkti (b) piirides tuleb mõista:

1) välismaade keskpankade või muude välispankade juures olevaid netto-saldosid Eesti panga heaks;

2) välisrahas väljamaksetavaid vekseid, tähtajaga mitte üle 3 kuu vähemalt 2 maksujõulise allkirjaga;

3) välismaade riigikassa vekseid, riigikassa võlakohustusi või muid sarnaseid välisriikide kohustusi, tähtajaga mitte üle 6 kuu;

maha arvatud panga kohustused välisrahas.

§ 60. Vabariigi Valitsus võib panga palvel § 58. täitmist seisma panna tingimisel, et pank riigile vastavat progressiivset maksu maksab.

Seismapanekut võib lubada esialgu aja peale mitte üle 30 päeva ning võib uuendada edaspidiste tähtaegade peale mitte üle 15 päeva igakord.

Maks võetakse summa pealt, mille võrra pangatähtede tsirkulatsioon ja jooksvad kohustused maksimaalse summa ületavad, mis oleks lubatud § 58. jõusolemisel.

Maks peab olema välja arvatud ning maksetud igapäev järgmisel määral:

1½% p. a võrra kõrgem panga väljakuulutatud alamast diskontomäärast kolmekuuliste vekslite jaoks, kui kate on vähem kui 40%, kuid mitte vähem kui 35%; 2% p. a kui kate on vähem kui 35%, kuid mitte vähem kui 30%; 3% p. a kui kate on vähem kui 30%.

§ 61. Enne Vabariigi Valitsuse poole pööramist § 58. seismapanemiseks peab panga nõukogu tõstma diskonto ning laenu protsentmäära vähemalt 1% võrra.

XIII. Pangatähtede emissioon.

§ 62. Enne uute pangatähtede emitteerimist peab pank avaldama nende kirjelduse „Riigi Teatajas“.

§ 63. Üksikute pangatähtede või pangatähtede seeriade ringvoolust tagasitõmbamisel peab panga nõukogu kindlaks määrama ning avalikult välja kuulutama tähtaja, mil nimetatud pangatähed tulevad ümbervahetamiseks esitada. Pärast vastava tähtaja möödumist ei ole tagasitõmmatavad ülesöeldud pangatähed enam seadusliku maksuabinõuna maksavad, välja arvatud Eesti Pangale.

Kümme aastat pärast sel teel avalikult väljakuulutatud üksikute pangatähtede või pangatähtede seeriade ringvoolust tagasitõmbamise viimast tähtaega ei ole pank enam kohustatud neid vastu võtma või ümber vahetama, ning neid võib maha kirjutada pangatähtede ringvoolu arvelt.

§ 64. Pank peab ümber vahetama oma pangatähti nii peapangas kui ka osakondades teiste kupüüride vastu pangatähtede omaniku soovile vastavalt.

§ 65. Pank on õigustatud kinni pidama kõiki temale esitatud võltsitud ning muudetud pangatähti, välja andes vastava kviitungi.

§ 66. Kui pank ei täida § 3. ettenähtud kohustusi, pärast käesoleva põhikirja maksamahakkamist, võib Vabariigi Valitsus pangalt ära võtta § 1. põhjal antud emissiooni õiguse.

XIV. Panga eriõigused.

§ 67. Aktsiaseltsidesse ja pankadesse puutuvad seaduse määrused ei ole maksvad Eesti Panga kohta.

§ 68. Eesti Pank on vabastatud igasugustest riiklikkudest tulu- ja ärimaksudest ja vabastatud igasugustest maksudest oma tähtede emissiooniõiguse eest peale § 60. ettenähtud maksu.

§ 69. Pangal on õigus tarvitada riigi väpiga pitsertit.

XV. Panga tegevuse lõpetamine.

§ 70. Panga emissiooniõiguse lõppemise (§ 1) või kaotamise (§ 66) puhul on Vabariigi Valitsusel õigus Riigikogu otsusel panka täielikult riigile üle võtta.

Panga ülevõtmise korral Vabariigi Valitsuse poolt antakse panga aktive ja passivate hindamine kolme eksperti kätte. Üks neist nimetatakse Vabariigi Valitsuse poolt, teine panga nõukogu poolt, kuna kolmas määratakse Vabariigi Valitsuse ja panga nõukogu omavahelisel kokkuleppel. Panga aktive ja passivate (ühes pangatähtede emissiooniga) ülevõtmine sünnib ekspertide hindamise alusel, kuid riik peab täies ulatuses oma peale võtma kõik panga endised kohustused tema tegeva ja pensioneeritud ametkonna vastu kõigi nende õiguste suhtes.

Pärast panga varade ja kohustuste väärtuse kindlaksteagemist ülaltähendatud korras maksetakse kõigepealt aktsionäridele aktsiate nominaal-hind välja ja võimalikust puhtast ülejäägist läheb $\frac{3}{4}$ riigile ja $\frac{1}{4}$ aktsionäridele.

§ 71. Juhtumisel, kui panga emissiooniõigus lõpeb, ja riik ei kasuta temale § 70. põhjal antud ülevõtmise õigust, on erakorraline täiskogu koosolek, mis selleks otstarbeks kokku kutsutakse, õigustatud otsustama, et pank jätkas oma tegevust ilma emissioonipanga eesõigusteta. Sel korral peab pank uue põhikirja välja töötama ja legaliseerima maksvate seaduste alusel.

XVI. Ajutise nõuandja määramine.

§ 72. Vabariigi Valitsus määrab rahvasteliidu nõukogu poolt nimetatud Eesti Panga nõuandja kolmeks aastaks.

Nõuandja asub Tallinnas ja tema tasu, mis makstakse Eesti Panga poolt, määratakse Vabariigi Valitsuse poolt kokkuleppel rahvasteliidu nõukoguga.

Oma kohuste täitmisele asudes annab nõuandja kirjaliku töötuse neid kohuseid panga huvides ja selle põhikirja kohaselt truitl täita ning panga operatsioone saladuses hoida.

§ 73. Oma kohuste täitmisel peab nõuandja võimaluse järgi panga juhatuse kaudu ja juhatusega nõu pidades tegutsema. Panga president, direktorid ja kõik panga ametnikud peapangas kui ka osakondades peavad teda igapidi aitama ja temale sellekohasel nõudmisel igasuguseid pangategevusse puutuvaid teateid ja dokumente andma.

§ 74. Nõuandjal on õigus kõigist juhatuse ja nõukogu koosolekutest ning aktsionäride täiskogu koosolekutest nõuandva häälega osa võtta. Juhtumisel, kui nõuandja arvamisest on, et juhatuse otsus panga põhikirja vastu käib, võib ta nõuda, et see küsimus viibimata nõukogule ette kantaks. Peaks ta arvama, et mingisugune nõukogu või täiskogu poolt tehtud otsus panga põhikirjale ei vasta, siis paneb ta selle otsuse täitmise seisma seniks, kui selles küsimuses nõukogu ja nõuandja vahel kokkuleppele jõutakse, või kui see lahendatakse nõukogu ja nõuandja omavahelisel kokkuleppel valitud isiku poolt, või kokkuleppe puudumisel Riigikohtu esimehe poolt.

§ 75. Kõik panga põhikirja muudatuse ettepanekud täiskogu poolt (§ 21, e) vajavad erilist nõuandja nõusolekut, mis koosoleku protokollile kantakse.

XVII. Ülemineku määrused.

§ 76. Senikaua, kui valitsus on kõigi panga aktsiate omanik, täidab tema täiskogu üles-

andeid, kuid mitte kauem kui kaks aastat pärast käesoleva põhikirja maksamahakkamist.

§ 77. Kuni valitsus ei ole oma aktsiaid veel realiseerinud, deponeerivad valitud nõukogu liikmed aktsiate asemel (§ 31) 2500 krooni.

§ 78. Panga esimesed direktorid, kes § 37. põhjal nimetatakse, kuuluvad Vabariigi Valitsuse kinnitamisele.

Aruandja A. Tupits (loeb):

§ 79. Niikaua, kui riik on kõigi panga aktsiate omanik, võib panga nõukogu liikmeks valida isikuid, kes ei ole aktsionärid.

Esimese kolme aasta jooksul valitakse nõukogu liikmed kandidaatide hulgast, keda ette pannakse rahaministri kaudu § 25. ettenähtud alasid esitavate asutuste või ühingute poolt.

Rahaminister L. Sepp: Komisjonis tekitas suuremaid vaidlusi just asutuste äärmääramine, kes peaksid kandidaate esitama, ja kui sellepärast ettepanek tuli, et asutused peaksid jääma rahaministri määrata, siis võtsin seda lõbusalt ja tänasin usalduse eest, ja peaksin seda praegu tegema rahaministri isiku nimel. Kuid sel asjal on tõsisem külg. Pean tähendama, et selle teksti juurde jääda ei võiks. Palun tungivalt vana tekst restaureerida. Peab ütleva, tekstis on tekkinud kompromiss. Kui rahvasteliidu nõukogu lõppudelõpuks loobus nõudmisest, et panga aktsiad erakättesse peaksid minema, ja nõus oli, et valitsus võis peakoosolekuna tegutseda, siis seadis ta teiselt poolt kindla nõudmise üles, et valitsusel ei tohiks vabad käed olla panga nõukogu liikmete määramisel, vaid see peaks majandusliikude organisatsioonide poolt sündima. Selle läbi oleks teatud järjekindlus nõukogu liikmete määramisel, ei oleks suuri muudatusi politika seisukohalt. Kuna nende proportsioonide suhtes komisjonis enam-vähem kokku lepiti, siis peaks see vastuvõetav olema, seda enam, et muidu uue põhikirja maksamahakkamisega järele uuesti rabelemine tuleks ses suhtes, missuguseid asutusi peaks määrata. Panen sellepärast ette, § 79 erikomisjoni poolt ettepanud kujul vastu võtta.

Juhataja K. Einbund: Rahaministrilt on ettepanek, võtta § 79. selles redaktsioonis, nagu erikomisjoni poolt esitati.

Lõpusõna on aruandjal. (Aruandja A. Tupits: Ei tarvita.) Aruandja lõpusõna ei tarvita. Asun härra rahaministri ettepaneku hääletamisele — § 79 vastu võtta erikomisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 43 häält, vastu — 28 häält, seega on § 79 erikomisjoni poolt esitatud kujul vastu võetud.

Aruandja **A. Tupits** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 80—83 ja lisa Eesti panga põhikirja (§ 48) juurde.

§ 80. Aja jooksul, mil kõik panga aktsiad valitsuse käes on, täidab revisjonikomisjoni (§ 43) kohuseid riigikontroll.

Senikaua kui valitsuse käes on panga aktsiaid pool või rohkem, võib täiskogu revisjonikomisjoni liikmete arvu muuta ja neid ka nende isikute hulgast valida, kes ei ole panga aktsionärid.

§ 81. Oma põhikapitali suurendamiseks kuni 5 miljoni kroonini võib pank tarvitada tagavarakapitali, andes selle eest vastava arvu aktsiaid üle valitsusele.

§ 82. Kui pank on kätte saanud § 83. nimetatud protokollis ettenähtud £ 1 miljoni peab ta vastava summa eest oma väljaantud laenusid valitsuse arvele kandma. Võimalikult kiirelt, aga igatahes kõige kauem, ühe aasta jooksul eelmisest tähtpäevast arvatult, tulevad

kõik kindlustused ja dokumendid, mis nende laenudega ühenduses on, valitsusele üle anda.

Samal ajal peab pank valitsusele üle andma väljaantud laene ümmarguselt 10 miljoni krooni väärtuses valitsuse eriarve saldo katmiseks pangas, pärast seda, kui riigikassatähtede emissioon panga poolt üle on võetud ja valitsuse eriarvelt maha arvatud.

Ühe aasta järele ei või panka valitsuse kindlustusel rohkem laene jääda kui 15 miljoni krooni eest ja need kindlustatud laenud tulevad kokkuleppel lahendada võimalikult kiirelt panga ja valitsuse vahel.

XVIII. Põhikirja maksmahakkamine.

§ 83. Käesolev põhikiri hakkab maksma, mil pank on tervelt kätte saanud £ 1.000.000.—, nagu ära määratud Gen'is 10. detsembril 1926. a., allakirjutatud rahvasteliidu poolt soovitatud välislaenu protokollil artikkel neljandas.

L i s a

Eesti Panga põhikirja (§ 48) juurde.

Eesti Panga nädala aruanne.

Aktivad:	Passivad.
1. Kattevara:	1. Põhikapital.
kuld rahas ja kangides	2. Tagavarakapital
välisraha (§ 59)	3. Jooksvad kohustused:
2. Vahetusraha	a) pangatähed liikvel
3. Sisevekslid:	b) jooksvad arved
kaubavekslid	valitsuse
põllumajanduslikud	pankade
vekslid	teised
metsatööstuslikud vekslid	4. Muud passivad
4. Laenud:	
valitsusele	
teistele	
5. Kinnis- ja vallasvara.	
6. Muud aktivad	
<u>Kokku</u>	<u>Kokku</u>

Kattevara vahekord jooksvate kohustustega protsentides.

Juhataja **K. Einbund**: Enne seaduseelnõu lõpuhääletamist on sõna hääletamise motiivide kohta rkl. Ast'il.

K. Ast (stp): Meie rühma poolt on korduvalt seletatud, et meile uus Eesti Panga põhikiri sel kujul, nagu ta III lugemisel vastu võetud, ei ole vastuvõetav kõigepealt juba sellepärast, et uue põhikirjaga Eesti Pank muudetakse riigipangast erapangaks. Peale selle on II ja III lugemisel needki vähesed kuid sisuliselt tähtsad parandus-ettepanekud, mis meie poolt tehti ja mille vastuvõtmise korral põhikiri ise täielikult samasse konstruktsiooni oleks jäänud, kui praegugi, — tagasi lükatud. Seda vähem põhjust on meil uue põhikirja üle rõõmu tunda ja seda vastuvõetavaks pidada. Meie ei tunnista kaaluvaiaks neid põhjendusi, mis ette toodud selle kaitseks, et Eesti Pank eraaktsiaseltsiks muudetakse. Meie näeme, et sellest meie riigielule tulu ei või olla ja oleme sellepärast sunnitud pärast III lugemist uue põhikirja, kui väga halva vastu hääletama.

Juhataja **K. Einbund**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Kuulutan veerandtunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 19.20 min.

Pärast vaheaga jätkub koosolek kell 19.40 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Juhataja **R. Penno**: Riigikogu jätkab tööd. Sõna on korra kohta rkl. Ojal.

7. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 — II lugemisel.

B. Oja (töer): Ma teen ettepaneku, maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse nr. 2 §§ 1 ja järgnevad esimese ja teise lugemise vahel anda maakomisjoni sisuliseks läbivaatamiseks. Maakomisjon oma istungil 27. aprillil tegi ühemeelselt otsuseks, et kõik seadused, mis puudutavad maaküsimust ja eriti maareformi, maakomisjonis sisuliselt läbi arutatakse. Muidu võib tulla nii, et üks komisjon võõrandab ja teine annab tagasi. Sellest võivad teatud lahkkelid seaduses tulla, ja maakomisjon on arvamisel, et seadused tulevad kokkukõlastada.

Juhataja **R. Penno**: Korra kohta on ettepanek, käesoleva seaduse §§ 1 ja järgnevad esimese ja teise lugemise vahel anda maakomisjoni sisuliseks läbivaatamiseks.

Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt**: Mis puutub maakomisjoni esimehe ettepanekusse, siis mina, kui üldkomisjoni aruandja ei või sellega ühineda ja nimelt järgmistel põhjustel. Kui omal ajal selle seaduse sisu arutati maakomisjonis, siis võeti see seal vastu, ja võeti vastu ka Riigikogu poolt esimesel ja teisel lugemisel. (B. Oja, töer: Maakomisjonis see seadus ei ole olnud.) Maaseaduse muutmise ja täiendamise seadus nr. 1 oli maakomisjoni, ja üks osa sellest täiendamise seadusest oli ettevõtete tagasiandmine. Tema võeti vastu maakomisjonis ja Riigikogus esimesel ja teisel lugemisel. Kolmandal lugemisel lükatigi tagasi ühel häälel tööstuslike ettevõtete tagasiandmine sel põhjusel, et see paragrahv oli nii vormuleeritud, et selle teksti järgi oleks pidanud tagasi andma ka viinavabrikud. Selleaegne põllutöominister härra Kerem tegi ettepaneku, mis vastu võeti, ja sellepärast läks see seadus üldkomisjoni, et seal teksti nii vormuleerida, et viinavabrikud tagasiandmisele ei kuuluks, vaid ainult need, mida maakomisjon ja Riigikogu esimesel ja teisel lugemisel pooldanud. Et siin on tegemist peasjalikult juriidilise küsimusega, selgub ka sellest asjaolust, et see seaduseelnõu on kokkukõlastatud Riigikohtu otsustega tööstuslike ettevõtete tagasiandmise kohta. Nii et mina arvan, et see töö, mis tehtud üldkomisjonis, ei ole vastolus sellega, mis tehtud maakomisjonis.

Juhataja **R. Penno**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Ojal.

B. Oja (töer): Faktilise märkusena pean tähendama, et maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 ei ole maakomisjonis olnud. Pealegi puudutab see seaduseelnõu maatükke, kus asuvad üksikud ehitusekrundid, nii et see seadus on seotud maareformiga ja oleks pidanud maakomisjonis arutamisele tulema.

Juhataja **R. Penno**: Faktiliseks märkuseks on sõna aruandjal.

Aruandja **V. Hasselblatt**: Faktilise märkusena tahtsin tähendada, et muidugi maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 ei ole olnud maakomisjonis, aga ta sisu on arutatud maakomisjonis ühenduses ettevõtete tagasiandmisega.

J. Holberg (põl): Ma julgen ka vastu vaielda ettepanekule, mis on tehtud maakomisjoni esimehe rkl. Oja' poolt. Pean tähendama, et see küsimus on juba mitu korda otsustatud üldkomisjonis, sisuliselt on ta juba kahe aasta

eest, nimelt 1925. aastal, otsustatud, aga seda õiget vormi ei leita kuidagi viisi. Nüüd on see vorm viimaks leitud, ja see on ka mitu korda juba tagasi lükatud. Kolm kuud on see seaduseelnõu üldkomisjonis päevakorral seisnud, maakomisjonil ei olnud tööd, ta otsis seda, aga siis ei tulnud ta selle nõudmisega, et maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 maakomisjonis arutada võiks. Nüüd aga, kui juba seaduseelnõu vastu võetud, tahab ka maakomisjon seda arutada. Ma ütlen, ka sellest raskusest saab maakomisjoni esimees üle, nimelt, kui seaduse I lugemisel vastu võtame, võite esmaspäeval ja teisipäeval seda arutada niipalju kui tahate. (B. Oja, tõer: Võtame ta lõpuks vastu ja siis anname komisjoni. Kui Teie üldkomisjonis ka nii asju ajate, siis on see küll üks halb asi!) Käesoleva seaduse sisu on Riigikohtu seletusega enne ära määratud ja otsustatud, siin on ainult puhtvormaalse küsimusega tegemist.

Juhataja R. Penno: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl Ojal.

B. Oja (tõer): Maakomisjon on ka seda küsimust arutanud, et seaduseelnõu võib kiire olla, ja sarnasel korral võib maakomisjoni erakorraliselt kokku kutsuda, ja seaduseelnõu võib juba teisipäeval Riigikogu päevakorras olla.

J. Holberg (põl): Kui see ettepanek peaks vastu võetama, teen ettepaneku, määrata maakomisjonile ühenädaline tähtaeg.

Juhataja R. Penno: Kõigepealt tuleb hääletamisele ettepanek, maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 §§ I ja järgnevad I ja II lugemise vahel anda maakomisjoni sisuliseks läbivaatamiseks. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 29 häält, vastu 33 häält. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku poolt on 38 häält, vastu 36 häält, seega on ettepanek vastu võetud ning §§ I ja järgnevad I ja II lugemise vahel otsustatud anda maakomisjoni. Rkl. Holberg'ilt on ettepanek, maakomisjonile seaduseelnõu läbivaatamiseks määrata ühenädaline tähtaeg. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

8. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja (loeb):**

§ 8. Load on isiklikud ja nende üleandmine või alkoholiliste jookide müü-

gi üleviimine teistesse ruumidesse võib sündida ainult müügi avamise korras.

Loata üleandmise või üleviimise korral võetakse luba aktsiisi peavalitsuse korraldusel ära ja tunnistatakse maksvusetuks.

L. Raudkepp (krst): Mulle jääb arusaamatuks, mispärast § 8. teises lõikes tähendatud isikud, kes saavad luba mitteseaduspäraselt, ei lange mingisuguse karistuse alla, vaid nende luba tunnistatakse lihtsalt maksvusetuks. Kui aruandja mulle selle asjaolu ära seletaks, siis ehk ei teeks ma ettepanekut. Nüüd aga teen ettepaneku, § 8. anda tagasi komisjoni ümbertöötamiseks selles mõttes, et selle paragrahvi vastu eksijatele määratakse kindel karistus.

Juhataja R. Penno: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja B. Oja: Minu teada ei ole meil seni niisugust praksist seadusandluses, et iga paragrahvi juurde käiksid normid, misugune oleks karistus ühe või teise paragrahvi vastu eksimisel. Mina ei tea, missugust karistust härra Raudkepp siin arvab. (L. Raudkepp, krst: Et võetaks seaduslikule vastutusele.)

Juhataja R. Penno: Rkl. Raudkepilt on ettepanek, anda § 8. tagasi komisjoni ümbertöötamiseks selles mõttes, et selle paragrahvi vastu eksijale määratakse kindel karistus. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb § 8. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 8. vastu võetud.

Aruandja B. Oja kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 9.

§ 9. Paragrahv 5. ettenähtud alkoholiliste jookide müügikohtade avamiseks üüritud majades on majaomaniku kirjalik nõusolek tarvilik.

Aruandja B. Oja (loeb):

§ 10. Alkoholiliste jookide müügikohte kohal tarvitamiseks ei ole lubatud avada 1) linnades ja alevites lähemal, kui 100 meetrit, maal lähemal kui 500 meetrit kirikutest, koolidest, kasvatusmajadest, haigemajadest, vangimajadest, kasarmutest ja vallamajadest, — kui eelnimetatud asutused asuvad oma majades — ja matuseadadest, 2) lähemal, kui 200 meetrit raudtee pealiini teljest. Raudteejäämade piirkonnas ja linnades võib lubada alkoholiliste jookide müüki kaugemal kui 60 meetrit raudtee pealiini teljest, raudteejää-

made einelaudades aga kauguse peale vaata-mata.

Märkus: Aktsiisi peavalitsusel on õigus kokkuleppel politsei peavalitsusega kohalikke olusid silmas pidades eelpool tähendatud kau-gusi üksikutel juhtumistel vähendada.

H. Martinson (tp): Kui see märkus sel kujul selles paragrahvis maksuma peaks jääma, siis on kogu see paragrahv täiesti mõt-tetu. Seal on kaugused ära määratud, kui kau-gel võib alkoholsete jookide müügikoht kus-kilt asutusest olla. Aga märkuses öeldakse, et aktsiisi peavalitsusel on õigus kokkuleppel politsei peavalitsusega seda kaugust lühendada. Minu arusaamise järgi kogu see paragrahv kaotab mõtte, kui see märkus peaks maksuma jääma. Sellepärast teen ettepaneku § 10. juures märkus kustutada.

M. Adamson (stp): Teen ettepaneku, § 10. võtta 100 meetri asemel 200 meetrit. 100 meetrit on õieti lühike maa ja seal, kus laiad tänavad, see kaugus midagi ei tähenda. Meie teame, et on tänavaid, kus kool on ühel pool ja kõrts pikuti teisel pool tänavat, kuid vahe on aga 100 meetrit. Kuna üle tänava asub tütarlaste gümnaasium mitmesaja õpi-lasega ja need selle all tihti kannatavad, nagu viimasel ajal Tartus juhtus, kõike seda tähele pannes oleks kohane 100 meetri asemel võtta 200 meetrit.

Teiseks teeksin veel ettepaneku, § 10. esimeses lõikes juurde lisada sõnad „valla-majadest ja tehastest“ ning märkus kustutada. Arvan, et mul ei ole tarvidust seda põhjendada, sest tehastel on samasugune tähtsus, kui eel-mistelgi asutustel.

M. Juhkam (töer): Mul ei oleks midagi selle vastu, kui märkus kustutataks. Juhtumi-seks aga, kui märkus peaks sisse jääma, pean te-gema paranduse. Olude sunnil on aktsiisi peava-litsusel ilmne tendents alkoholi levitada. Kui märkus õiguse jätab aktsiisi peavalitsusele sellest kaugusest erandit teha, siis hakkab ta hulkadel juhtumistel erandeid tegema. Niisugust laia-ulatuslikku märkust ei võiks seadusesse jätta. Sellepärast teen ettepaneku juhtumiseks, kui rkl. Martinson'i ettepanek peaks tagasi lüka-tama, võtta märkus järgmiselt: „Rahaministril on õigus kokkuleppel siseministriga, koha-likke olusid silmas pidades, eelpooltähenda-tud kaugusi üksikutel juhtumistel vähendada.“ Siis võivad ministrid kaaluda ja teatavaid eran-deid teha, aga seda ainuüksi aktsiisi peava-litsuse teha jätta, seega kaotaks see paragrahv üldse oma mõtte.

L. Raudkepp (krst): Selleks juhtu-miseks, kui selle paragrahvi märkus ei peaks vastu võetama... (Aruandja B. Oja: See on juba vastu võetud.) ...kui see ette-panek läbi ei lähe, et märkus ära jääks, teen täiendava ettepaneku, nimelt juurde lisada sellele märkusele, juhtumisel kui ta alles peaks jääma, silmas pidades eelpool tähendatud kau-gusi; „kuid mitte üle $\frac{1}{10}$ nimetatud kaugus-est.“ Muidu võib juhtuda, et võetakse arvesse mingisugused kohalikud olud ja paigutatakse alkoholsete jookide müügikoht üsna lähedale kirikutele, koolidele, ühesõnaga neile asutuste-le, mis selles paragrahvis loetletud. (M. Juh-kam, töer: Kui üks kaugus palju on, mis siis $\frac{1}{5}$ välja teeb?) Kui Teie endale niisuguse huvitava ülesande olete seadnud, siis lahendage seda ise.

Märkuse panen ette vastu võtta järgmisel kujul: „Aktsiisi peavalitsusel on õigus kokku-leppel politsei peavalitsusega kohalikke olusid silmas pidades eelpooltähendatud kaugusi üksikutel juhtumistel vähendada, kuid mitte üle $\frac{1}{10}$ nimetatud kaugustest.“ (J. Piiskar, stp: Ega kaugust ei saa vähendada. — Vahelhüüe pahemalt poolt: Härra Raudkepp, siis peate Teie küünarpuu pikemaks tegema.)

M. Adamson (stp): Teen ettepaneku, § 10. viies rida sõnast „vallamajadest“ maha kustutada: „kui eelnimetatud asutused asuvad oma majades.“ Miks peaksid need siis üüri-majades asuma? Üldiselt ei saa aru miks on seotud neid asutusi oma majadega. Vast aruandja annab selle üle lähemaid seletusi, miks on sisse võetud, et need asuma peavad oma majades. Nende asutuste avamine ei või oleneda nende omandusest. Oleks tarvis lähemat seletust, milleks see mõeldud on.

A. Veiler (töer): Minu kohus ei ole Vabariigi Valitsuse eelnõu kaitsta, seda teeb härra rahaminister või mõni rahvasaadik koa-litsiooni rühmadest. Üks asi on aga selge: kui meie käesoleva paragrahvi ilma mär-kuseta vastu võtame, siis loome olukorra, et alevites üldse ei saa joogikohta avada, sest meil on aleveid, mille läbimõõt üldse viissada meetrit on. Ajaloos on ikka kirik ja kõrts koos käinud. Tallinnas näiteks ta-hate teie kõik joogikohad viia alevitesse, kui peab kiriku ja joogikoha vahel pool versta vahet olema. Nimetage, härra Raudkepp, Tallinnas kesklinnas 500 meetrit joogikohast eemal ühte kirikut ja kooli. Nii kujuneks meil linnades sarnane olukord, et korralikud joogikohad täiesti ära kaoksid. (Vahelhüüe L. Johanson'i, stp poolt.) Sellele seisu-

kohale peab vastu vaidlema, et kõrtsid ainult tööliste raioonidesse üle viidaks. Seda seisukohta ei saa õigeks tunnistada. Vastav kaugus tuleb 100 meetri peale määrata. Kui meie kauguse, 500 meetrit, vastu võtame, siis viidaks joogikohad ainult alevitesse, ja töölisteraioonidesse, mis on igatahes hädaohtlik nähtus.

Juhataja **R. Penno**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **B. Oja**: Rkl. Martinson'ilt on ettepanek, märkus kustutada. Märkus on selleks sisse võetud, et tõesti üksikutel juhtumistel, ruumide ülevaatusel, ruumid, mis käesoleva seadusega täpselt kokku ei käi, võib olla mõne meetri ühele või teisele asutusele lähemal, palju vastuvõetavamad on kui teised, nii et sarnasel korral märkus tarvilik on.

Mis puutub rkl. Juhkami ettepanekusse, et sarnased erakordsed juhtumised peaksid raha- ja siseministrid ära määrama, pean ütleva, et see küsimus komisjonis arutamisel ei olnud. Aga võib arvata, et komisjon selle ettepanekuga ei ühineks, sest ei saa arvata, et 2 valitsuse liiget iga joogikoha ülevaastust peaksid toimetama. (M. Juhkam, tütar: Kas minu parandus nõuab ministreid sinna kohale?) Igatahes peavad nad siis nende küsimustega tegemist tegema.

Mis puutub rkl. Adamson'i ettepanekusse — kustutada „kui eelnimetatud asutused asuvad oma majades“, siis seda küsimust on rahaasjanduse komisjon arutanud ja leidnud, et see tarvilik on, muidu võib tekkida niisugune olukord, et korralikult sissesetatud restorani ei saa avada mõne paarivoodilise haigemaja või mõne lasteaia lähedusse.

Samuti, mis puutub rkl. Adamson'i ettepanekusse alkoholi müügikohtade vahesid suurendada linnades ja alevites 100 meetri pealt 200 meetrini, peab ütleva, et siis on selge, et meie linnades üldse ühtki korralikku restorani avada ei saa, ja kui veel juurde võtame sõna rkl. Adamson'i ettepanekust „tehasest“, ma usun siis on selge, et ei saa kesklinnas ühtki joogikohta avada, ja need tulevad kõik linnadest ja alevitest välja ajada. Komisjoni nimel nende ettepanekutega ühineda ei saa.

Juhataja **R. Penno**: Avaldan ettepanekud. Rkl. Martinson'i ettepanek: § 10. märkus kustutada.

Rkl. Adamson'i esimene ettepanek: § 10. võtta 100 meetri asemel 200 meetrit. Juurde lisada esimeses lõikes: „vallamajadest ja tehastest“. Märkus kustutada. Teine ettepanek: § 10-dast maha kustutada: „kui eelnimetatud

asutused asuvad oma majades.“ Esimene ettepanek ei ole selge, ja sellepärast ei saa seda hääletada.

Rkl. Juhkamilt on ettepanek juhtumiseks, kui rkl. Martinson'i ettepanek tagasi lükatakse, võtta vastu § 10. märkus järgmiselt: „Rahaministril on õigus kokkuleppel siseministriga“...jne.

Rkl. Raudkepi ettepanek: § 10. juurde lisada märkuse lõpus: „kuid mitte üle 1/10 nimetatud kaugustest.“

Hääletada kavatsen järgmiselt. Kõigepealt rkl. Martinson'i ettepanek, kui see ettepanek vastu võetakse, siis langeb ära tarvidus hääletada rkl. Juhkami kui ka rkl. Raudkepi ettepanekuid, kui aga rkl. Martinson'i ettepanek tagasi lükatakse, siis tuleb hääletamisele rkl. Juhkami ettepanek ja igal juhtumisel rkl. Raudkepi ettepanek. Lõpuks tuleb hääletamisele rkl. Adamson'i ettepanek: § 10. kustutada „kui eelnimetatud asutused asuvad oma majades“.

Hääletamisele tuleb rkl. Martinson'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Juhkami ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Raudkepi ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Adamson'i ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 10 komisjoni poolt esitatud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 10 vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 11.

§ 11. Lõhkeainete ja laskemoona kui ka sõjariistade tehaste ja ladude asukohtadest võib alkoholiliste jookide müüki lubada ainult üle 500 meetri kaugusel.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

„§ 12. Linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogudel on õigus keelata vastava omavalitsuse piirkonnas alkoholiliste jookide müüki. Keelu otsus asub jõusse 1. jaanuarist, kui sellest kuni 1. juulini eelmisel aastal aktsiisi peavalitsusele on teatatud ja kestab vähemalt 3 aastat keeluotsuse jõusse astumisest arvates, kooskõlas § 7. ettenähtud ajajärgudega. Keeluõigus ei käi riiklikkude ladude, õlle-, napsi- ja likööri- ning veinitehaste keldrite kui ka piirituse ja viina tagavaraladude kohta.“

Siin tuleb teha redaktsiooniline parandus, mille ette panen, nimelt tuleksid kuuendas reas olevad sõnad „kooskõlas § 7. ettenähtud ajajärgkudega“, viia teise lause keskpaika sõnade järele „keelu otsus astub jõusse...“.

A. Schulbach (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra aruandja parandas redaktsioonilise vea, mis paragrahvis oli, kuid sellejuures on tähele panemata jäetud, et paragrahvi kokkukõlas ei ole § 6. § 6 näeb ette alkoholsete jookide müügiavamise korra. Nimelt määratakse ükskord aastas oktoobrikuus joogikohtade võrk kindlaks omavalitsuste poolt, kes selle esitavad aktsiisi peavalitsusele, ning aktsiisi peavalitsus annab loa välja novembrikuus. Loomulik oleks, et samal ajal võiksid omavalitsused ka keeluküsimuse otsustada, kui nad lubasid välja annavad. Ei ole ju kindel, et omavalitsus peab tingimata loa andma, tema võib ka selle otsuse vastu võtta, et ühtki luba ei anna, sellepärast ei ole põhjust sundida omavalitsusi neid küsimusi aastas kaks korda otsustama, vaid seda võiks väga hästi korraga teha. Eelnõus on aga ette nähtud, et keeluotsused peavad olema tehtud 1. juulini ja loaandmise otsused 1. novembrini. Ei ole mingisugust põhjust loaandmist ja keeluotsust ise ajal teha. Lubade andmise juures on tarvis küll mitmesuguseid eeltöid, ruumid järele vaadata jne., sellepärast võtab see rohkem aega, kuna aga keeluotsuse juures seda tarvis ei ole, sellepärast ei nõua see niipalju aega, kui lubade andmine. (M. Juhkam, töer: Ümberpöörduvalt — keelata on paljuraskem.) Selles mõttes arvan, ei ole mingisugust põhjust keeluotsuse maksmapanemiseks hilisemat tähtaega maksmata panna, ning teen ettepaneku, 1. juuli asemel võtta 1. november. See oleks täiesti kokkukõlas § 6.

Juhataja R. Penno: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja B. Oja: Komisjonis on seda küsimust arutatud ja leitud, et puht tehnilistel põhjustel tarvilik on, et kui üle maa keeluseadus maksmata pannakse, siis omavalitsused sellest juba teataksid 1. juuliks. (M. Juhkam, töer: Et sellest mööda saada!) Ma ei saa aru, kuidas sellest mööda võib saada, sest on ükskõik, kas 1. juulist või novembrist. Maksmata hakkab ta ikka esimesest jaanuarist. (M. Juhkam, töer: Aga miks siis niikaua ootama peab?) Omavalitsus teeb otsuse juba eelmise aasta oktoobrikuus, järelikult peab siis otsuse terve aasta oma käes. Omavalitsus ei tee seda keeluotsust aasta keskel, vaid loaandmine peab sündima oktoobrikuu jooksul. Keeluotsuse võib teha igal ajal.

(Vahelhüües A. Schulbach'i, töer poolt). Lugu on järgmine, härra Schulbach, kui üks maakond oma piirides paneb keeluseaduse maksmata, siis peab see teada olema, et kodanikud asjata ei tuleks omavalitsuselt lubasid nõudma. (A. Schulbach, töer: Ega omavalitsusel loaandmise õigust ei ole!) Mis kohta Teie siis räägite? Omavalitsus peab just selle otsuse tegema, kas ta alkoholsete jookide müüki oma piirkonnas lubab, või selle ära keelab.

§ 6. räägib lubade väljaandmisest, siin on aga jutt keeluotsusest. See otsus peab kodanikul varem teada olema, ja omavalitsused peavad selle otsuse varem tegema, kui keeluotsus maksmata hakkab, et lubadenõutamine ära jääks. Siin on täiesti kaks isiasja — lubade väljaandmine ja keeld.

Juhataja R. Penno: Rkl. Ojalt on ettepanek, § 12. teine lause redigeerida järgmiselt: „Keeluotsus astub jõusse, kooskõlas § 7. ettenähtud ajajärgkudega 1. jaanuarist, kui...“ jne. Aruandja on selle ettepanekuga ühinenud ja see eraldi hääletamisele ei tule.

Edasi on rkl. Schulbach'ilt ettepanek, § 12. kolmandas reas lugeda „juulini“ asemel „novembrini“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (A. Schulbach, töer: Palun lugeda!) Hääletan uuesti. (Hääletatakse. — A. Schulbach, töer: Teisteletatakse lubade andmine võimalikult kergeks teha, aga keeld — raskeks. Teie aparaat on just kõrtside juurdesoetamise aparatuur! — Aruandja B. Oja: Muudu teete seda kuskil nurga taga! — A. Schulbach, töer: Alati ei tehta purjus peaga niipalju rumalusi, kui kaine peaga! — K. Tonkman, põl: Kuidas peaa on. — A. Schulbach, töer: See seadus on agarumalus, ja ma ei tea, kas Teie selle purjus või kaine peaga olete teinud!)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt — 14 häält, vastu — 20, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 12 ühes aruandja redaktsioonilise parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 12 ühes aruandja redaktsioonilise parandusega vastu võetud.

Aruandja B. Oja (loeb):

§ 13. Alkoholiliste jookide müügikeeld valla, alevi, maa- või linna piirkonnas otsustatakse kohaliku rahvahääletamise teel, kui seda nõuab vähemalt 10% hääleõiguslikku-

dest kodanikkudest ja seda pole otsustatud § 12. korras. Keeluotsus astub jõusse 1. jaanuarist, kui sellest kuni 1. juulini eelmisel aastal aktsiisi peavalitsusele teatatud. Keeluõigus ei käi piirituse-, õlle-, napsi-, veini- ja likööri- vabrikute-, ladude-, tagavaraladude ja veinitehaste keldrite kohta.

Märkus 1. Lähemad määrused kohalikkude rahvahääletamiste korraldamiseks annab Vabariigi Valitsus Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise õiguse seaduse alusel.

Märkus 2. Uut kohaliku rahvahääletamist ei või ette võtta enne kolme aastat viimast kohaliku rahvahääletamise päevast arvates.

A. Sternfeldt (krst): § 12. järgi on linna- maa-, valla- ja alevivalitsustel õigus keelata oma piirkonnas alkoholsete jookide müüki, ja § 13. määrab ära, et selleks võib isegi kohaliku rahvahääletamise ette võtta. Kuid see keeld valdades jääb käesoleva seaduse järgi paberile ja seda ei saa tarvitada, kui naaber- vald avab piiri peal alkoholsete jookide müügi- koha, ja kui teisel pool piiri on vald, kus keelu- seadus maksev. Nõnda ei saaks vald oma taht- mist maksuma panna ja teiselt poolt tekitaks see valdade vahel tüli ja arusaamatusi. Selle- pärast panen ette, § 13. juurde võtta märkus 3, mis nimelt tahaks ära keelata seda, et naaber- vald ei saaks avada alkoholsete jookide müügi- kohta 2 kilomeetri kaugusel sarnase valla pii- rist, kus keeluseadus maksev. Sellega tahe- takse seda ära märkida, et müügikoht ei tohi keeluseaduse vallale ligemal olla, kui 2 kilo- meetrit. (K. P ä t s, põl: K e s e d a t a h a b, k ä i b k a 2 k i l o m e e t r i t ä r a.) Las' ta käib! Muidu aga avatakse müügikoht piiri peal, mis keeluseaduse vallale vastuvõtmatu.

A. Schulbach (töer): Ma teen käes- oleva paragrahvi juures sama ettepaneku, mis eelmiseги paragrahvi juures tegin, ja juhin tähelepanu sellele, et käesolevas paragrahvis on tähtaja muutmine iseäranis tähtis selle- pärast, et siin on tegemist rahvahääletamisega. Nagu teada, toob iga rahvahääletamine kohal mõningat elevust ja kui nüüd rahvahääletamine läbi läinud, siis hakkab rahvas koha peal mui- dugi ootama, missugune selle tagajärg on. Kui aga meil kord maksab, et aktsiisi peavalitsus võib alles 1½ aastat pärast hääletamist selle tagajärgedega arvestada, siis võib see kohal palju ärevust ja paksu verd sünnitada, mis sugugi tarvilik ei ole. Sellepärast arvan, et siin väga hästi võib 1. juuli asemel olla täht- ajaks 1. november, ja et see mingisuguseid raskusi ei sünnita.

M. Adamson (stp): Teen ettepaneku, § 13. märkus 1. lõppu võtta: „rahvahääleta- mised võidakse korraldada ühenduses oma- valitsuste või Riigikogu valimistega ja muude rahvahääletamistega“.

See on selleks tarvilik, et kulusid ära hoida. (K. T o n k m a n, põl: H ä r r a A d a m s o n, s e e k u k k u s k o m i s j o n i s l ä b i.) See ei tähenda midagi. (K. T o n k m a n, põl: M i k s e i t ä h e n d a?) Ma tahtsin rahva- hääletamise kohta sõna võtta ja kahtlen siin- kohal, kas ei ole siin rahvaalgatust riivatud, tähendab rahva keeluõigust. (V a h e l h ü e p a r e m a l t p o o l t.) Põhjendustes, mis seaduseelnõu juures ette tuuakse, lausutakse järgmist: keeluõigus ei käi piirituse-, õlle-, napsi-, veini- ja likööri- vabrikute ladude, taga- varaladude, veinitehaste keldrite jne kohta. Siia juurde tuleb arvata veel, et rahvaalgatust, see on rahva keeluõigust ignoreerivad keelu- piirkonnas veel jaamad, ohvitseride-, sõdu- rite- ja kaitseliidu kogud, peab ütleva, puu- duvad veel põllumeeste kogud, neil on aga oma kõrts. Arvestame siinjuures veel sellega, et aktsiisivalitsusel on õigus ja ta tarvitab seda õigust, ning kui omavalitsus on rahvahääle- tamise läbi viinud ja suletakse teatud joogi- kohad, siis on aktsiisivalitsusel õigus neid uuesti avada. Ta hoolitseb nende eest. Nii et tuleme sarnase seisukorra juurde, et rahvahääletami- sega, mille läbi pidi üks joogikoht suletama, et sellega midagi kätte saadud ei ole, kui ar- vesse võtame need liikuvad kõrtsid, näiteks pidud, lauad, raudteerongid jne. Nii ei ole rahvahääletamisest midagi järele jäänud, vaid on tekkinud rahvahääletamine varjukujuga. Sellepärast arvan, et siin on riivatud rahva- algatuse seadust ning leian, et see ei ole kokku- kõlas vastava seadusega ega põhiseadusega.

L. Johanson (stp): Mis puutub § 12. ja § 13., siis on see suur võit meie karskuseliiku- misele. Kui meie karsklased tööd tahavad ja suudavad teha, siis neid paragrahve kasutades võivad nad paljudes valdades ja paljudes koh- tades keeluseaduse ellu viia. Mis puutub aga sellesse, et see õigus ainult osaline on selle- pärast, et see ei käi piirituse-, õlle-, napsi-, veini- ja likööriladude-, tehaste ja -keldrite kohta, siis nähtavasti ei ole sellest paragrahvist küllalt aru saadud. Kui keeluõigust näiteks laiendada tahate ettevõtete kohta, siis võib see meie tööstuse alal ellu kutsuda õige kur- vad tagajärjed. Ütleme näiteks, et kasutatakse keeluõigust Saku õlle- vabriku kohta, siis on tagajärg see, et see õlle- vabrik, kus on juba tea- tud sisseseaded, ja kus on inimesed vabrikuga seotud, pannakse kinni, aga ega sellepärast õlu tegemata ja joomata jää, vaid suureneb

ainult teiste vabrikute toodang. Teine näide: Põltsamaa veinitehas pannakse kinni — aga mis sellega kätte saadakse? Teoreetiliselt on need otsused teostatavad, aga praktiliselt mitte. Ega tehas ometi mõni õllepood, mõni kõrtsikauplus ega restoran ei ole. Tehas on juurtega maa sees, ja kui teie hakkate seda välja kiskuma, siis hävineb terve varandus. Mis siis teha tehase hoonetega, mis teha tehase sisseseadetega? Sellepärast ei leidnud ka rahaasjanduse komisjon võimaliku olevat tehaseid sulguda. Ka karskuse seisukohalt ei ole seda tarvis, karsklased ei ole üles seadnud nõudmist, et Eestis ei valmistataks viina, vaid karsklased nõuavad, et viina ei joodaks.

(Sekretäri kohale asub sekretär **M. Juhkam.**)

Ma võiksin näiteid tuua ka selle kohta, kuidas meil idealiseeritakse omavalitsusi, kellel teatud õigused on olnud ja kes väga halvasti on tööstustega ümber käinud. Sarnaseid juhtumisi võiks väga palju ette tuua. Härra Kiiver, kes rääkis nende omavalitsuste õiguste kaitseks, paneb käe kõrva äärde ja ei taha seda uskuda.

O. Liigand (rhv): On ju väga tarvilik, et seadust, millel puudusi on, parandada püütakse II ja III lugemisel. On soovitatav, et kitsendataks alkoholi müümist seal, kus seda tarvis. Aga siin tuleb niisugune nähtus ilmsiks, et esinetakse, nimelt karskuserühma liikmete poolt, kes peaksid asja ligemalt läbi mõelnud olema, tihti puht kirjaoskamatu teadusega. Näiteks ma toon siin ette härra Adamson'i paranduse, mis kõrvaldati hääletamiselt. (A. Schulbach, tões: Kas on see karskuserühma poolt?) Karskuserühma liikme poolt. Rkl. Adamson'i poolt on soovitatud järgmine parandus: „§ 10. võtta juurde 100 meetri asemel 200 meetrit. Juurde lisada vallamajadest ja tehastest. Märkus kustutada“. Siis on rkl. Adamson'i poolt tehtud parandus praegu arutatava paragrahvi juurde: „§ 13. Märkus 1. lõpu juurde võtta: Rahvahääletamised võidakse korraldada ühenduses omavalitsuste või üldiste valimistega ja muude rahvahääletamistega“. Mis need „üldised valimised“ ja „muud rahvahääletamised“ on? Meil on omavalitsuste valimised ja Riigikogu valimised, peale selle veel seltside ja mitmesuguste ühingute valimised jne. Missugused need „üldised“ valimised on? Härra Adamson võiks enne enesele selgeks teha, mis ta tahab, kui ta parandused teeb, ja siis teha parandused niisugusel kujul, et neid võib vastu võtta. (M. Adamsõn, stp: Eiole „üldised“.) Teil on siin must valge peal „üldised valimi-

sed“. Samuti tõi rkl. Veiler ilusaid õisi ette härra Raudkepi parandustest. Ja tõesti, kui niisuguste parandustega tullakse, mis tehniliselt võimatud, mis teie siis niitehtud seadusega hiljem teete? Ma arvan, et sellesse seadusesse oleks kitsendusi tarvis just karskuserühma huvide seisukohalt, ja ma usun, et härrad Riigikogu liikmed, kes parandustega tulevad, teevad niisuguseid parandusi, millega seadust tegelikult parandada saab. Paistab, nagu oleks segane vaim neile peale tulnud, ja peaks vist soovutama, et nad võib olla parem väikse „shnapsi“ võtaksid, aga korralikke parandusi hakkaksid tegema.

(Sekretäri kohale asub abisekretär **O. Liigand.**)

A. Sternfeldt (krst): Kui siin mõnel vallal ja omavalitsusel õigus antakse alkoholsete jookide peale keeldu panna ja teistele õigus jäetakse joogikohti avada, siis ei või esimeste õigust kitsendada selle seadusega. Nõnda et mina oma ettepaneku kohta lisaksin juurde selle, et kui ühe valla piirides ära keelatakse alkoholsete jookide müük, teine, piiräärne vald võib alkoholsete jookide müügi kohta avada piiri peale, ja just selle valla elanikke sinna müügikohtadesse meelitada, kus keeluseadus maksmas. Kuid teiselt poolt ei või piirata linnadele ja alevitele, mis üksteise ligidal asuvad. Sellepärast olen ma oma ettepaneku juurde lisanud kitsenduse või õieti laienduse, et linnu ja alevit ei saaks piirata. „Märkus 3. Väljaspool maksmapandud keeluseaduse piire, välja arvatud linnad ja alevit, ei tohi avada alkoholimüügi kohte lähemal kui kaks kilomeetrit keeluraiooni piirist“. Sellega tahan mina valdu ja nende keeluõigust kaitsta, sest siis, kui valdades keeluõigus maksma pannakse, ei ole selle järele õigust linnadel ja alevitel, kelle piirid lähedal, oma õigust siiski kaotada.

A. Veiler (tões): Mul on üks küsimus vähe arusaamatu. Härra Sternfeldt teeb ettepaneku, et valla piiride kohta peaks kahe kilomeetriline kaugus maksev olema. Aga kujutage omale ette, meil on üksikuid vallasoppe, kus läbimõõt ainult kaks kilomeetrit ongi. (Vahel üded.) On küll. Nii võib tihti üks vald oma otsusega ka naabervallas keeluseaduse maksma panna. Ja paluge või Jumalat aga midagi ei ole ära teha, sest naabervald on seisukorra otsustanud.

Juhataja R. Penno: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja B. Oja: Kõigepealt pean vastu vaidlema härra Schulbach'i ettepanekule. Kui härra Schulbach arvamisega on, et võiks

ikkagi 1. juuli asemel võtta 1. november, siis on ometi selge, et keeluseaduse otsus, mille teeb omavalitsus, peaks enne teada olema, siis saavad vastavad asutused teatud vormalt täitmata jätta. (V a h e l h ü ü e A. S c h u l b a c h 'i, t ö e r p o o l t.) Teie olete üldse väga halvas arvamises kõigi meie ametiasutuste kohta, aga Teie peate ometi seda ütleva, et ametiasutused peavad neid vormalt täitmata. Mispärast tahate teie, et kodanikud peaksid palvetega esinema nii ühes kui teises asutuses, et politsei peaks ruumid järele vaatama, et siis alles omavalitsus peaks oma otsuse tegema.

Mis puutub härra Sternfeldt'i ettepanekusse, siis paistab mulle selle redaktsioon segane olevat. Seal öeldakse näiteks „väljaspool maksma pandud keeluseaduse piiri, välja arvatud linnad ja alevid“. Kuidas seda tuleb mõista. Kui linnad ja alevid tahavad keeluseaduse maksma panna, kas siis kaks kilomeetrit väljaspool linna administratiiv piirkonda käib selle alla. (V a h e l h ü ü d e d.) Näiteks Tallinna linn keelab ära oma piirkonnas alkoholimüügi, aga ümbruskonnas vallad avavad oma müügikohad piiri peal. (V a h e l h ü ü d e d.) Ma usun, sellega ei saa midagi kätte. Tuleb niimoodi välja, et kui linna ligidal vallad otsustavad ära, siis ei käi see aga linna piiri kohta. Minu arvates ei ole see redaktsioon selge, ja ma ei tea kuidas seda seletada saaks. Komisjoni nimel ei saa ma ettepanekutega ühineda. Mis puutub härra Adamson'i ettepanekusse, siis ma ei saa selgust, mida ta sellega kätte saada tahab. Siin öeldakse märkus esimeses, et lähemad määrused kohalikkude rahvahääletamiste korraldamiseks annab Vabariigi Valitsus Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise õiguse seaduse alusel. Tähendab, antakse need juhtnöörid nende seaduste alusel, mis maksivad on. Aga missugused need „muud“ hääletamised on, mulle küll selge ei ole. (V a h e l h ü ü e M. A d a m s o n 'i, s t p o o l t.) Paragrahvi märkus ütleb ära, et valimised või hääletamine sünnib Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise õiguse seaduse alusel. Tähendab Vabariigi Valitsus võib ainult selle seaduse alusel juhtnööre anda. Aga mida Teie tahate saada, see mulle küll selge ei ole. (M. A d a m s o n, s t p: E t h ä ä l e t a m i s e v ö i b k o r r a g a l ä b i v i i a

teiste hääletamistega.) Seda igitahes Teie redaktsioon ei ütle, et võib hääletamise korraga läbi viia. Siin on öeldud, et rahvahääletamised võidakse korraldada ühenduses omavalitsuste või Riigikogu valimistega ja muude rahvahääletamistega. Ja kui teie võtate rahvahääletamise seaduse, siis näete, et seal lubatakse ainult üks küsimus korraga hääletada. Nii et Teie ettepanek on seadusega vastolus.

Kõigi nende ettepanekutega komisjoni nimel ühineda ei saa, ja teen ettepaneku, need tagasi lükata.

J u h a t a j a R. P e n n o: Avaldan ettepanekud. Rkl. Schulbach'ilt on järgmine ettepanek: „Panen ette, § 13. 5. reas sõna „juulini“ asemele võtta „novembrini“.“

Rkl. Sternfeldt'ilt on ettepanek, võtta § 13. juurde märkus 3: „Väljaspool maksmapandud keeluseaduse piire, välja arvatud linnad ja alevid, ei tohi avada alkoholi-müügikohta lähemal, kui 2 kilomeetrit keeluraiooni piirist“.

Rkl. Adamson'ilt on ettepanek, § 13. märkus 1-se lõppu juurde võtta: „Rahvahääletamised võidakse korraldada ühenduses omavalitsuste või Riigikogu valimistega ja muude rahvahääletamistega“.

Panen hääletamisele rkl. Schulbach'i ettepaneku. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. (H ü ü d e d: L u g e d a!) Nõutakse häälte lugemist. (H ä ä l e t a t a k s e.) Ettepaneku poolt on 18 häält, vastu — 25, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Sternfeldt'i parandus-ettepanek. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Lõpuks tuleb hääletamisele rkl. Adamson'i parandus-ettepanek. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 13 komisjoni poolt esitatud kujul. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtava enamusega on § 13 vastu võetud.

(H ü ü d e d: L ö p e t a d a!) Ettepanek on tehtud, lõpetada koosolek. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 21.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Abiesimees **R. Penno.**

Sekretär **M. Juhkam.**

Abisekretär **O. Liigand.**